وەڵامدانەوەی نۆبوهتان تۆمەت لەسەر شێخی ئیسلام

ابْنُ تَيْمِيَّةَ

لِشَيْخِ الإِسْلَامِ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ الحَلِيمِ بْنِ عَبْدِ السَّلَامِ ابْنِ تَيْمِيَّةَ
(٦٦١ ـ ٧٢٨هـ)

نووسەر:

أُسَامَةُ التَّوحِيدِيُّ الشَّهْرَزُورِيُّ

ئامادە کردنی : أنس بن مالک

١٤٤٧هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

ناوی کتێب :

وەڵامدانەوەی نۆ بوهتان تۆمەت لەسەر شێخی ئیسلام

ابن تيمية

لشيخ الإسلام أحمد بن عبد الحليم بن عبد السلام ابن تيمية
(٦٦١ - ٧٢٨هـ)

نووسەر :
ماموستا ئوسامە تەوحیدی شارەزووری
ئامادەکردنی : انس بن مالک

الدولة الإسلامية
خلافة على منهاج النبوة

١٤٤٧ هـ

پـێرست

بـــابەت		لاپەڕە
	ئەو بوهتـان و تۆمەتانەی کە داویانەتە سەر شێخ الاسلام	
١	ئەڵێت عەقیدەی ابن تیمیە تەواو نیە پێمان بڵێ لەچیدا عەقیدەی تەواونیە ؟..........	١ - ١٢
٢	درۆیەک کە دراوەتە پاڵ ئیمام ابن تیمیە دەڵێن ابن تیمیە لە [منهاج السنة (7/155)] وتویەتی (عەلی لە منداڵیدا ئیمانی هێناوە بۆیە گومان هەیە لەثابت بونی ئیمان بۆ عەلی)	١٣ - ١٦
٣	وەڵامی گومانی تر لەسەر شێخ ی ئیسلام کە حەمدانیەکان ومەدخەلیەکان ئەڵێن ابن تیمیە کەوتویەتی هەرکەسێ شەرعی الله بگۆڕێت (تەبدیل ی بکات) کافرە.	١٧ - ٢٧
٤	وەڵامی گومانی ئەوانەی ئەڵێن ابن تیمیە کەس تەکفیرناکات کە گـوایە تەکفیری گۆڕپەرستان وئەشاعیرە وجەهمیەکان و موعتەزیلەکان وحلولیەکان و قرامطە و ڕافیزە...هتد ناکات بەموتڵەقی !!	٢٨ - ٣٤
٥	حەمدانیەکان و مەدخەلیەکان ئەڵێن ابن تیمیە و ابن کثیر بۆیە تەکفیری تەتاریان کردوە لەبەر ئەوەی تەتار یاساکانی خۆیان داوەتە پاڵ الله وبەدینداریەوە حوکمیان پێکـردوە.	٣٥ - ٤٠

٦ ئایا چۆن تێ بگەین (لەمەنهەج ی شێخ ی ئیسلام ابن تیمیە) ؟
ئایا عوزر بەجەهلی لەبابەتە ئاشکراکان داوە ؟
ئایا ڕاستە دەڵێن تەکفیری گۆڕپەرستانی نەکردووە ؟ ٤١ - ٤٧

٧ مەلا هەڵۆ درۆ بە ناوی شێخ ی ئیسلام ابن تیمیە ئەکات ئەڵێت تۆ بەرگی ابن تیمیەت لە بەرکردووە بەڵام کوا وەک ابن تیمیە تەکفیری ئەعیانی گرووپە گومڕاکانت کردووە وەکچۆن ابن تیمیە تەکفیری ڕازی وجوینی.................. ٤٨ - ٥٨

٨ مەلا هەڵۆ ئەمجارەیان بەدەمە پیس وزمانە زبرەکەی بۆ سەر زانایان و موجاهیدان هێرشی ناڕەوا دەکاتە سەر شێخ ی ئیسلام ابن تیمیە و بەوە تۆمەتباری دەکات کەبیدعەی عوزر بەجەهلی بۆ ئەشعەریەکان داهێناوە ٥٩ - ٧١

٩ دابەشکردنی تەوحید بۆ سێ بەش ڕبوبیەت و پەرستن و ناو وسیفاتەکان "بیدعەی ابن تیمیە یە پێش ابن تیمە کەس تەوحیدی بەو شێوەیە باس نەکردووە" ٧٢ - ٧٦

وەڵامێـک بۆمبتدع وسەرلێشێواو وگومڕاوسەرگەردان لادەر و منحرف (بەناو مەلا خەلیل شارباژێڕی) کەجنێو ئەیا بەابن تیمیە و ئەڵێت عەقیدەی ابن تیمیە تەواو نیە پێمان بڵێ لەچیدا عەقیدەی تەواونیە ؟ دواتر ڕونکردنەوەیەکی نوسیوە تەنها حاشا لەجنێوەکانی ئەکات بەبێ ئەوەی حاشا لەتانەدانەکانی بکات لەسەر ئیمامی ابن تیمیە وە بەدرۆوە نوسیویەتی ئێمە عەقیدەمان ئاشکرایە وهیچ ناشارینەوە فوالله ثـم والله ثـم والله درۆئەکات الله شاهێدە خۆم لەگەڵیدا ڕووبەڕوو قسەم کردووە وتویەتی هەندێ شـەرحی کتێبەکان ی سەلەفـم کردووە داماناوە دوای مردنم بـڵاوبکرێتەوە ئێستا بڵاوی ناکەمەوە بۆیە ئەم مبتدعە وەک پیشەی هەموو مبتدعەکانی تر عەقیدەی خۆی ئەشارێتەوە تا بەر تیری ئەهلی سونەت نەکەوێت الله شاهێدە لەسەر قسەکەم.

بۆیە ئەم مبتدعە وەک پیشەی هەموو مبتدعەکانی تر عەقیدەی خۆی ئەشارێتەوە تا بەر تیری ئەهلی سونەت نەکەوێت (الله شاهێدە لەسەر قسەکەم) بەڵێ بەناو مەلا خەلیل ئێمەش ئەڵێین (ابن تیمیە شێخ ی ئیسلامە وئیمامی ئەهلی سونەتە بەشاهێدی زاناکان ی ئیسلام) ئەگەر خۆت بەخاوەن علم ئەزانیت علم ی تۆ لەچاو ئەوزانایانەی وەسفی ابن تیمیە دەکەن چڵێک نیە لە دەریایەک ئەگەر خۆتت پێ

هەقە وەرە هەڵە عەقیدەیەکانی شێخ ـی ئیسلام ابن تیمیە باس بکە تا ئێمەش بەبەڵگە دەمتان داخەین کەابن تیمیە بەئەندازەی تاڵە موویەک لەمەنهەجی سەلەف لای نەیاوە.

ابن تیمیە کێیە؟

شیخ الإسلام أحمد بن عبد الحليم بن تيمية نوێکەرەوەی ئیسلام لەساڵی 661 هجری لەدایک بوە ولەساڵی 728 هجری کۆچی دواى کردووە زیندووکەرەوەی مەنهەج ـی سەلەف بوو لەسەردەمێکدا کە جەهمیەت وئەشعەریەت باڵیان بەسەر ئومەتی ئیسلامیدا کێشابوو زیندان کرا وئەشکەنجەدرا لەپێناو چەسپاندنی عەقیدەی سەلەف و گەیاندنی وتەکانی سەلەف بەئومەت زانابووە لەعەقیدە و لەفیقهـ و لەفەرموودە ولەتفسیر و لەمێژوو و لەنحو صرف و هیچ بوارێک نیە شێخ ـی ئیسلام پشکی گەورەی نەبوبێت لەزانست لەسەری.

شایەتی زانایان لەسەر ئیمام ابن تیمیە:

– ئیمام ـی الحافظ ابن عبد الهادي

– شێخ ـی العلامة، الحافظ، وفەرموودەناس

– شمس الدين محمَّد بن أحمد بن عبد الهادي المقدسي، الصَّالحي، الحنبلي.

744هیجری وەفاتی کردووە ـ دەفەرموێت

لە کتێبەکەیـدا (مناقب ابن تـيمية) : وَكَانَ رَحمَه الله سَيْفاً مسلولاً على الْمُخَالفين، وشَجاً فِي حلوق أهل الْأَهْوَاء من المبتدعين. وإماماً قَائِماً بِبَيَان الْحقِّ، ونصرة الدّين.

واتا : رەحـمەتـی الله ـی لێ بێت (ابن تـیمیه) شمشێری هەڵکێشراوبوو لەسەر پێچەوانکارانی سونەت وەگرێیەکـ بوو لەگەروی ئەهلی ئارەزوو لەبیدعەچیـەکان وە پێشەوا بوو لەڕونکردنەوەی هەق و سەرخستنی دین

ئیمام ـی ابن دقيق العيد ـی شافعی زانای فەقیهـ وفەرمووەناس

ـدەفەرمویێت : (لمَّا اجْتمعت بِابْن تَـيْمِية رأيتُ رجلاً الْعُلُوم كلهَا بَين عَيْنَيْهِ يأخذ مِنْهَا مَا يُرِيد)

واتا : کاتێ گەشـتم بەابن تـیمیه بینیم پیاوێـکـه هەرچی زانستە لەنێوچاوانیدا پێویستی بەهەرزانستێ بێت بەویستی خۆی لەوزانستە هەڵدەبژێرێت

الصفي الهندي فەقیهـ و زانای ئصولی قاضی مصر وشام وموفتی ئیسلام محمد ابن الشيخ صفی الدين الانصارِی لە715 ـی هیجری وەفاتی کردووە

ـدەفەرمویێت : (إِن لم يكن ابْن تَـيْمِية شيخ الْإِسْلَام فَمن؟!)

واتا : ئەگەر ابن تـیمیه شـێخ ـی ئیسلام نەبێت کێ شـێخ ـی ئیسلامە ؟.

ابن الزملكاني شافعــي فەقيهـ وئصولی ئيمامی شافعيەكان لە727 هیجری وەفاتی کردووە دەفەرموێت الحافظ ابن رجب رحمه الله تعالى لە (طبقات) دەفەرموێت : (وَبَلغنِي من طَرِيق صَحِيح عَن ابن الزملكاني: أَنَّه سُئِلَ عَن الشَّيْخ - يَعْنِي ابْن تَيْمِية - فَقَالَ: لم يُر من خَمْسمِائَة سنة - أَو قَالَ أَرْبَعمِائَة سنة)

واتا : پێم گەیشتوە بەرێگەی سەحیح لە ابن الزملكان ی پرسیاری لێکراوە لەبارەی ابن تیمیە فەرمویەتی لەماوەی 500 ساڵ یان 400 ساڵ پێشوو هاوشێوەی ابن تیمیە نەبوە.

– وەلەسەر کتاب ی (بيان الدَّليل على بطلان التَّحليل) ـەکەی ابن تيميه نوسیویەتی : (ئەم کتێبە لەنوسراوی شێخ ی گەورەمان وپێشەوامان شێخ ی ئیمام وزانا و عەلامە لێهاتوو لەلەبەرکردن خاوەن زوهد و وەرع شێخ تقى الدين شيخ الاسلام گەورەی زانایان پێشەوای چاکەکاران سەرخەری سونەت وشکێنەری بیدەعەکان حوجەی الله بەسەر دروستکراوەکانی وەڵامدەرەوەی گومانەکانی ئەهلی گومڕای وعینادی زانایەکی کردارکار بەعلمەکەی کۆتا زانای موجتەهید أَحْمد بن عبد الْحَلِيم بن عبد السَّلَام ابْن عبد الله بن أبي الْقَاسِم بن مُحَمَّد بن تَيْمِية الْحَرَّانِي).

الخوارزمي شێخ وزانا ى فەرموودەناس ابو المعالى محمد بن طغريل الخوارزمي 737 هيجرى وەفاتى كردووە لەنوسراوێكيدا بەناونيشانى (**سماع طبقة**) دەفەرموێت : (وَسَيِّدنَا الشَّيْخ الإِمَام، الْعَلامَة، الصَّدْر الْكَبِير، الْكَامِل، الْقدْوَة، الْحَافِظ، الزَّاهِد، العابد، الْورع، شيخ الْإِسْلَام، مفتي ،حجَّة الْمذَاهب، مقتدى الطوائف، لِسَان الشَّرِيعَة، مُجْتَهد الْعَصْر، وحيد الدَّهْر، إِمَام الْأَئِمَّة، تَقِيّ الدّين، أبي الْعَبَّاس، أَحْمد ....)

واتا : گەورەمان ئيمام وعەلامە سنگ فراوان وكامڵ و پێشەوا و حافظ و زاهيد والله پەرست و خاوەن وەرع شێخ ى ئيسلام موفتى وبەڵگەى مەزهەبەكان پێشەواى كۆمەلەكان زمانى شەريعەت و زاناى موجتەهيدى سەردەم وتاكە زاناى سەردەم پێشەواى پێشەواكان تقى الدين ابى عباس احمد بن عبدالحليم ابن تيميە رحمەالله.

الحافظ البرزالي شێخ وزاناى فەرموودەناس و مێژووناس أبو محمَّد القاسم بن محمَّد بن يوسف، البرزالي، الإشبيلي الدِّمشقي له 738 هيجرى وەفاتى كردوە لەمێژووەكەيدا لەكاتى باسى **ابن تيميە** دەفەرموێت : (فَصَارَ إِمَامًا فِي التَّفْسِير، عَارِفًا بالفقه. فَيُقَال: إِنَّه كَانَ أعرف بِفقه الْمذَاهب من أَهلهَا، الَّذين كَانُوا فِي زَمَانه وَغَيره. وَكَانَ عَالما باخْتلَاف الْعلمَاء، عَالماً بالأصول وَالْفُرُوع، والنحو، واللغة، وَأما الحَدِيث: فَكَانَ حَامِل رايته، حَافِظًا

لَهُ، مُمَيّزاً بَين صَحِيحه وسقيمه، عَارِفًا بِرِجَالِهِ وَله تصانيف كَثِيرَة، وتعاليق مفيدة فِي الْأُصُول وَالْفُرُوع. وَأثْنى عَلَيْهِ وعَلى فضائله، وعلومه جمَاعَةٌ من عُلَمَاء عصره، مثل: ابْن دَقِيق الْعِيد، وَابْن النّحاس، وَالْقَاضِي الْحَنَفِيّ: قَاضِي قُضَاة مصر ابْن الحريري، وَابْن الزملكاني، وَغَيرهم

واتا : بوو بەئیمام لە زانستی تەفسیر وەزانابوو لەفیقهـ وەوتراوە لەئەهلی مەزهەبەکان شارەزاتربوە بە مەزهەبەکان ئەوانەی کە لەسەردەمی خۆیـدا بون وە زانابوە بە ڕاجیاوازی زاناکان وەزانابوە بە ئصول وبەفروع وبەنەحو بەزمان وەلەڕوانگەی فەرموودەوە خۆی هەڵگری ئاڵای فەرموودەبوو لەبەرکەری فەرموودەبوو جیاکەرەوەی حدیث ـی سەحیح وزەعیف بوو زانابوو بەپیاوانی سەندەکانی فەرموودە وەچەندان کتێب ونوسراوی هەیە چەندان لێدوانی بەسودی هەیە لەزانستی ئصول وفەرع وەزانایان ـی سەردەمی خۆی (وەسفی چاکەکانی ابن تیمیه وزانستەکەیان کردوە) نمونەی ابن دقیق العید وابن النحاس و القاضی الحنفی و ابن الحریر و ابن الزملکانی وجگەلەوانیش.

الإمام الذهبي رحمه الله لەباسی مامۆستاکانیدا دەفەرموێت : هو شيخنا ، وشيخ الإسلام ، وفريد العصر ، علماً ، ومعرفة ، وشجاعة ، وذكاء ، وتنويراً إلهيّاً ، ونصحاً للأمَّة ، وأمراً بالمعروف ، ونهياً عن المنكر ، ونصر السنَّة بأوضح حجج ، وأُوذي في ذات اللّه من المخالفين ، فلو حلفت بين

والمقام لحلفت : إني ما رأيت بعيني مثله ، وأنه ما رأى مثل نفسه [ذيل طبقات الحنابلة " لابن رجب الحنبلي (4 / 390)]

واتا : شێخ ـی ئێمە و شێخ ـی ئیسلام وتاکە زانای سەردەمی خۆی بو لە زانست وشارەزای وبوێری و زیرەکی و ڕوناکیەکـ بوو لەلایەن الله ـوە کەسێکی ئامۆژگاریکاربوو بۆ ئوممەت وفەرمانکار بەچاکە وڕێگری کار بوو لەخراپە ، سونەت ـی سەرخست بەڕونترین بەڵگەکان وە لەم پێناوەشدا ئازار ـدرا لەلایەن پێچەوانکارانی، ئەگەر سوێند بخۆم لەنێوان ڕوکن ومقام من بەچاوی خۆم هاوشێوەی ابن تیمیەم نەبینیوە خۆشی هاوشێوەی خۆی نەبینیووە .

عماد الدين الواسطي رحمه الله دەڵێت : والله ، ثم والله ، لم يُرَ تحت أديم السماء مثل شيخكم ابن تيمية ، علماً ، وعملاً ، وخلُقاً ، واتِّباعاً ، وكرماً ، وحلْماً ، وقياماً في حق الله تعالى عند انتهاك حرماته ، أصدق النَّاس ، وأصحهم علماً ، وأكملهم اتباعاً لسنَّة محمد ﷺ ، ما رأينا في عصرنا هذا مَن تستجلي النبوة المحمدية وسننها من أقواله وأفعاله إلا هذا الرجل يشهد القلب الصحيح أن هذا هو الاتباع حقيقة .[العقود الدرية " ص 311)]

واتا : والله ـی پاشان والله ـی لەژێر ئاسمانەکان کەسم نەبینیوە وەکـ شێخەکەتان ابن تیمیە، کەسم نەبینیوە وەکـ ابن تیمیە خاوەن علم و

کـردار بێت و خاوەن ڕەوشـتـی جوان و شوێنکەوتە بێت و بەخشندە و لەسەرخۆ مافەکانی الله ی دەپاراست کاتێ سنورەکان ی الله پێشێل کرابایە ڕاستگۆترین ی خەڵکی وخاوەن ڕاسترین زانست لەناوخەڵکدا ، وە تەواترینی خەڵکان بوو لەشوێنکەوتنی بۆ سونەتی پێغەمبەر ﷺ هاوشێوەی ابن تیمیەمان نەبینی لەم سەردەمەمان کەسێک سونەتی پێغەمبەر ﷺ لەوتە وکرداری دا ڕەنگـ بداتەوە ئیلا ئەم پیاوە نەبێت کەدڵی ساغ ئەم شاهێدیە ئەیات کەئەمە شوێنکەوتنە بەهەقیقەت.

الحافظ جلال الدين السيوطي رحمه الله دەفەرموێت : ابن تيمية ، الشيخ ، الإمام ، العلامة ، الحافظ ، الفقيه ، المجتهد ، المفسر البارع ، شيخ الإسلام ، علَم الزهاد ، نادرة العصر ، تقي الدين أبو العباس أحمد المفتي شهاب الدين عبد الحليم بن الإمام المجتهد شيخ الإسلام مجد الدين عبد السلام بن عبد الله بن أبي القاسم الحراني، وعني بالحديث ، وبرع في الرجال ، وعلل الحديث ، وفقهه ، وفي علوم الإسلام ، وعلم الكلام ، وغير ذلك وكان من بحور العلم ، ألَّف ثلاثمائة مجلدة ، وامتحن وأوذي مراراً . [طبقات الحفاظ " (ص 516 ، 517)]

واتا : ابن تیمیە شێخ و پێشەوا و عەلامە و حافظ فەقیهـ و موجتەهید و موفەسیری لێهاتوو شـێخ ی ئیسلام وئاڵای زاهیدان وکەم وێنەی سەردەم شیخ تقی الدین ابو العباس احمدالمفتی شهاب الدین عبدالحلیم

بن الامام المجتهد شيخ الاسلام مجد الدين عبدالسلام بن عبدالله بن ابى قاسم الحرانى گرنگی داوه بەفەرمووده وزانستی پیاوانی سەنەدی فەرمووده و کێشەکانی فەرمووده وه گرنگی یاوه بەفیقهـ و وزانستەکانی ئیسلام وجگەلەوانەش وه دەریایی زانست بوو 300 بەرگە کتێبی نوسیوه تاقیکرایەوه وچەندین جار ئازاردرا.

الإمام الحافظ ابن حجر العسقلاني الشافعي رحمه الله لەبارەی **شیخ الإسلام ابن تيمية رحمه الله** دەفەرموێت لەلێدوانی بۆ کتێبی (**الرد الوافر على من زعم أن من سمى ابن تيمية شيخ الإسلام كافر**) ابن حجر نوسیویەتی : وشهرة إمامة الشيخ تقي الدين أشهر من الشمس ، وتلقيبه بـ " شيخ الإسلام " في عصره باق إلى الآن على الألسنة الزكية ، ويستمر غداً كما كان بالأمس ، ولا ينكر ذلك إلا من جهل مقداره ، أو تجنب الإنصاف ،ولو لم يكن من الدليل على إمامة هذا الرجل إلا ما نبَّه عليه الحافظ الشهير علم الدين البرزالي في " تاريخه " : أنه لم يوجد في الإسلام من اجتمع في جنازته لما مات ما اجتمع في جنازة الشيخ تقي الدين ومع حضور هذا الجمع العظيم : فلم يكن لذلك باعث إلا اعتقاد إمامته وبركته ، لا بجمع سلطان ، ولا غيره ، وقد صح عن النبي ﷺ أنه قال : (أنتم شهداء الله في الأرض) **رواه البخاري ومسلم**.

واتا : ناوبانگ وئیمامەت ی شیخ تقی الدین لەخۆر ئاشکراترە وە نازناولێنانی بەشێخ ی ئیسلام لەسەردەم خۆیەوە تائێستا بەردەوامە لەسە زمانە پاکەکان وە لەداهاتوش بەردەوام ئەبێت وەکچۆن لەڕابردوو بەردەوام بوو وەکەس نیە نکۆڵی پلەی شێخ ئیسلام بکات ئیلا کەسێ نەبێت نەزان بێت بەپێگەی ابن تیمیە یان کەسێک بێت دووربێت لەئینصاف، ئەگەر هیچ بەڵگەیەک نەبێت لەسەر ئیمامەتی ئەوپیاوە (ابن تیمیە) تەنها ئەوەنەبێت کە حافظ البرزالی لەمێژووکەیدا گێڕاویەتیەوە کەدەڵێت (لەمێژوی ئیسلامدا نەبوە هێندە خەڵک کۆببێتەوە بۆ جەنازەیەک وەک کۆبونەوەیان بۆ جەنازەی شێخ تقی الدین ابن تیمیە وە ئامادەبونی ئەو هەمووخەڵکەش بۆجەنازەکەی پاڵنەرەکەی هیچ نەبوە تەنها ئەوە نەبیت خەڵک بڕوایان بەپێشەوایەتی وپیرۆزبونی هەبوە نەکاربەدەست کۆی کردنەوە نەهیچی تر وە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی (ئێوە شاهێدی الله ن لەسەر زەوی).

ئیمام ی ابن قیم رحمە اللە لە ژیاننامەی ابن تیمیة دەفەرموێت : (شیخ الإسلام وَالْمُسلِمين، الْقَائِم بِبَيَان الْحق، ونصرة الدّين، الدَّاعِي الى الله وَرَسُوله، الْمُجَاهِد فِي سَبيله.وَهُوَ الشَّيْخ الْعَلامَة، الزَّاهِد، العابد، الخاشع، الْحَافِظ، المتبع: تَقِيّ الدّين، أَبُو الْعَبَّاس، أَحْمَد بن الشَّيْخ الامام الْعَلامَة شيخ الإسلام، أبي المحاسن، عبد الْحَلِيم بن الشَّيْخ الْإِسْلَام ومفتي الْفرق، عَلامَة الدُّنْيَا، مجد الدين، عبد السَّلَام)

واتا : شێخ ـ ئیسلام وموسڵمانان ڕونکەرەوەی هەق و سەرخەری دین وبانگخواز بۆلای الله وپێغەمبەرەکەی ﷺ و تێکۆشەری ڕێگەی الله ئەوویش شێخ ـ عەلامە زاهید والله پەرست وخۆشکێن بۆالله حافظ وشوێنکەوتە بۆسونەت شێخ تَقِيّ الدّين، أَبُو الْعَبَّاس، أحْمَد بن الشَّيْخ الامام الْعَلامَة شيخ الإسلام، أبي المحاسن، عبد الْحَلِيم بن الشَّيْخ الْإِسْلَام ومفتي الْفرق، عَلامَة الدُّنْيَا، مجد الدين، عبد السَّلَام.

ئیمام ابن مفلح المقدسي رحمه الله دەفەرموێت : له طبقة سماع (لجزء الحسن بن عرفه) فەرموویەتی: (الشَّيْخ، الإِمَام، الْعَالم الْعَلامَة، الْحجَّة، الْحَافِظ، الزَّاهِد، العابد، الْورع، شيخ مَشَايِخ الْإِسْلَام، بَقِيَّة الْأَئِمَّة الْأَعْلَام. إِمَام الْأَئِمَّة، قدوة الْأمة، عَلامَة الزَّمَان، بَحر الْعُلُوم: تَقِيّ الدّين، أبي الْعَبَّاس، أَحْمد ...)

واتا : شێخ ـ ئیمام عالم وعەلامە ، شێخ ـ بەڵگە حافظ وزاهید و الله پەرست شێخ ـ شێخەکانی ئیسلام پاشماوەی پێشەوا دیارەکان پێشەوای پێشەواکان پێشەوای ئومەت زانای دیاری سەردەم دەریایی زانستەکان شێخ تقی الدین ابی العباس ابن تیمیە.

وبەهەمان شێوە شێخ أبو محمد الحلبي ـ فەرموودەناس ومێژووناس لەکتاب ـ (درة الأسلاك فِي دولة الأتراك) لەباسی ژیاننامەی شێخ ـ ئیسلام بەئیمامی ئەهلی سونەت ناوی دەبات : وَإِمَامٌ فِي معرفَة الْكتاب وَ

هَمَّامٌ لَا يمِيل إِلَى حلاوةٍ من الْمِنَّة. كَانَ ذَا ورع زَائِد، وزهد فَرعه - فِي روض الرِّضى - مائد. وسخاء وشجاعة، وعزلة وقناعة. وتصانيف مَشْهُورَة، وفتاوى أعلامها منشورة. يصدع بِالْحَقِّ، وَيتَكَلَّم فِيمَا جلَّ ودقَّ. وَيَأْمُر بِالْمَعْرُوفِ وَينْهى عَن الْمُنكر، ويثابر على إِقَامَة الْحُدُود؛ إِن شُكر أَو لم يُشْكر.

– والله ـی وتەی زانایان زۆر زۆرە بەڵام پاش ئەوەندە بەسە بۆکەسێ دڵ ومێشکێکی تێگەشتوانەی هەبێت هەردوای ئەوەی ڤیدۆکەی مەلا خەلیل یان بۆناردم زۆر بەخێرای ئەم وەڵامەم نوسی ئەگینا وتەکان هێندە زۆرن بە هەفتەیەک دانیشین وەری گێڕین کۆتای نایەت بەڵام بەخێرای ئەم چەند دێڕەمان نوسی تا بەرچاو ڕونیەک بێت بۆ موسڵمانان.

وەڵامی گومانێکی تر لەسەر شێخ ـی ئیسلام هەڵوەشاندنەوەی درۆیەک کەدراوەتە پاڵ ئیمام ابن تیمیە دەڵێن ابن تیمیە لە [منهاج السنة (7/155)] وتویەتی (عەلی لەمنداڵیدا ئیمانی هێناوە بۆیە گومان هەیە لەثابت بونی ئیمان بۆ عەلی)

وەڵام بۆ ئەم گومانە باتڵە :-

شێخ ـی ئیسلام لەکتاب ـی منهاج السنە ڕەدی کتێبی منهاج الکرامە ـی ابن مطهر ـی ڕافیضی خەبیث ئەیاتەوە کە ابن مطهر لەنوسینی منهاج الکرامە ـدا ویستویەتی بیسەلمێنێت ئیمامەتی ئەبو بەکر و عمر و عوثمان شەرع ـی نیە بەڵگەی هێناوەتەوە بەوتەی الله تعالی کەدەفەرموێت : {لا ينال عهدي الظالمين} [البقرة:124] واتە الله هەواڵی یاوە کە پێشەوایەتی موسڵمان نادرێت بەدەست ستەمکارانەوە وە کافریش ستەمکارە {والكافرون هم الظالمون} [البقرة:254] هەر بۆیە ئەبو بکر و عومەر و عوثمان کافربون بتیان دەپەرست پێش هاتنی پێغەمبەر ﷺ بۆیە پێشەوایەتی شەرع ـی نیە بۆیان (تەنها عەلی لەمنداڵیشەوە موسڵمان بوو ئیمانی هێناوە پێش باڵغ بون بۆیە ئەو شایستەی خیلافەتە .

جــا شــێخ ـی ئـیسلام ابن تـیمیە ڕەدی ئەو بەڵگەهێنانەوە هەڵەیەی کــردۆتەوە لەچەند ڕوویەکەوەیەوە شــێخ ابن تـیمیە لەڕەدی ابن مطـهر فەرمویەتی :

(أن يقال: قبل أن يبعث الله محمدا صلى الله عليه وسلم لم يكن أحد مؤمنا من قريش: لا رجل، ولا صبي، ولا امرأة، ولا الثلاثة، ولا علي وإذا قيل عن الرجال: إنهم كانوا يعبدون الأصنام، فالصبيان كذلك، علي، وغيره، وإن قيل: كفر الصبي ليس مثل كفر البالغ، قيل: ولا إيمان الصبي مثل إيمان البالغ؛ فأولئك يثبت لهم حكم الإيمان والكفر وهم بالغون، وعلي يثبت له حكم الكفر والإيمان وهو دون البلوغ، والصبي المولود بين أبوين كافرين يجري عليه حكم الكفر في الدنيا باتفاق المسلمين، وإذا أسلم قبل البلوغ فهل يجري عليه حكم الإسلام قبل البلوغ؟ على قولين للعلماء، بخلاف البالغ، فإنه يصير مسلما باتفاق المسلمين، فكان إسلام الثلاثة مخرجا لهم من الكفر باتفاق المسلمين، وأما إسلام علي، فهل يكون مخرجا له من الكفر؟ على قولين مشهورين، ومذهب الشافعي أن إسلام الصبي غير مخرج له من الكفر)

واتا : دەوترێت پێش ئەوەی الله محمـد صلى الله عليه وسلم ڕەوانە بکات هیچ کەسێ نەبوە لەناو قورەیش ـدا ئیماندار بوبێت نەپیاو نە منداڵ نە ئافرەت نە ئەبو بکر وعمر وعثمان نـە عەلی ئەگەر بوترێ پیاوەکان بتیان

پەرستوە پێش ئیسلام بەهەمان شێوە منداڵەکانیش بتیان دەپەرست عەلی و جگە لەعەلیش ئەگەر بوترێت کوفری منداڵ وەک کوفری کەسی باڵغ نیە لەوەڵام ـدا دەوترێت :

ئیمانی منداڵیش وەک ئیمانی کەسی باڵغ نیە وەک چۆن باڵغەکان حوکمی کوفر وئیمانیان لەسەر چەسپاوە لەکاتێکدا باڵغ بون بەهەمان شێوە عەلیش حوکمی کوفر وئیمانی لەسەر چەسپاوە پێش باڵغ بون چونکە لەشەرع ـدا منداڵێک لەدایک و باوکێکی کافر لەدایک بوبێت حوکمی کافری بەسەر دەدرێت لەحوکم ـی دونیادا بەکۆدەنگی موسڵمانان وە ئەو منداڵە ئەگەر پێش باڵغ بون ببێت بەموسڵمان ئایا حوکمی ئیسلام ـی بەسەردا دەدرێت ؟ ئەمە زانایان ڕاجیاوازن تێیدا بەپێچەوانەی کەسێ کەکافرە وباڵغە دەبێتە موسڵمان ئەم جۆرە بەیەکدەنگی حوکمی موسڵمانی بەسەردا دەدرێت جا موسڵمان بونی ابو بکر وعمر و عثمان لەکاتێکدا باڵغ بون لەحوکمی کوفر ڕزگاریان دەکات بەئیجماع ـی زانایان بەڵام ئایا موسڵمان بونی عەلی لەپێش باڵغ بون لەحوکم ـی کوفر ڕزگاری دەکات ؟ زانایان بۆ موسڵمان بونی منداڵی کافر پێش باڵغ بون دوو وتەیان هەیە لەمەزهەب ـی شافعی ـیدا موسڵمان بونی منداڵی کافر پێش باڵغ بون نابێتە هۆی ڕزگاربون ودەرکردنی لەکوفر .

– کەواتـــا مەبـــەستی شێخ الاســلام ئیلزام کــردنی مخالف ـه بەوەی ئەگەر ئەو نەفی ئیمامەتی ئەبو بکر وعمر وعثمان دەکات گوایه دوای باڵغ بون موسڵمان بونه وپێشتر کــافربونه شێخ مولزەم ـی دەکات بەوەی کەئیمام علیش لەدایک وباوکێکی کافر بوە لەحوکم ـی دونیادا منداڵی کافر حوکمی کــافری بۆهەیه وە منداڵ کافر پێش بلوغ خیلاف هەیه ئایا موسڵمانه یان هەر حوکمی کــافری بۆهەیه بەڵام خــیلاف لەوەدا نیه کە باڵغ ببێت بە موسڵمان بە ئیجماع موســڵمانه

– کەواته شێخ دەیەوێ موخالف هەڵبوەشێنتەوە بەهەمان ئەو بەڵگەیەی موخالف دەستی پێوە گــرتوە نەک تانه بات لە ئیمانی ئیمام ـی علی ڕەزای الله لەهەمویان بێت.

وەڵامی گومانی تر لەسەر شێخ ـی ئیسلام کە حەمدانیەکان ومەدخەلیەکان ئەڵێن ابن تیمیە کەوتویەتی هەرکەسێ شەرعی الله بگۆڕێت (تەبدیل ـی بکات) کافرە وە بەڵگەشیان وتەیەکی قرتاوی ابن تیمیەیە ئەڵێن ابن تیمیە فەرموویەتی : (الشرع المبدل وهو الكذب على الله ورسوله ﷺ، أو على الناس بشهادات الزور ونحوها، والظلم البين، فمن قال إن هذا من شرع الله فقد كفر بلا نزاع)

واتا : شەرعی گۆڕاو بریتیە لەدرۆکردن بەناوی الله تعالى وپێغەمبەرەکەی ﷺ یان درۆکردن لەگەڵ خەڵکی بەشاهێدی دانی درۆ وهاوشێوەکانی یان بەستەمکردنی ڕوون جا هەرکەسێ بڵێت ئەمە لەشەرعی الله هاتوە ئەوا کافرە بەبێ ڕاجیاوازی .

وەڵامی گومانێکی حەمدانیەکان ومەدخەلیەکان لەسەر خیانەتکردنیان لە قرتاندنی دوو وتەی شیخی ئیسلام ابن تیمیە :-

مەبەستی ئەوەیە دەسەڵاتدار کاتێ یاسا دائەنێت پێچەوانەی شەرع ئەگەر یاساکەی خۆی بداتە پاڵ الله تعالى بڵێت حوکمی الله لەبابەتی دز سجن ـە لەبڕی دەست بڕین وە بڵێت حوکمی ئارەق لەلای الله سزای لەسەر نیە بەڵام ئەگەر یاساکەی خۆی نەیاتە پاڵ الله تعالى ئەوە لەلای ابن تیمیە بەتەبدیلی حوکمی الله دانانرێت بەڵکو حکم نەکردنە بە حوکمی

الله وەحوکم نەکردنیش کوفری بچوکە چونکە تەنها حوکمی نەکردوە بەڵام حوکمی الله ی نەگۆڕیوە بۆیە کافر نابێت چونکە گۆڕینی حوکمی الله بریتیە لەوەی حوکمە دەستکردەکەی خۆی باتە پاڵ الله تعالی بەڵام کەنەیاتە پاڵ الله تعالی ئەوا ناچێتە ناو تەبدیل ی حوکمی الله.

– حەمدانیەکان تائیرە وتەکە ئەهێنن تاواپیشان ی بەن تەبدیل تەنها ئەوەیە بیاتە پاڵ الله تعالی بەڵام رێک ابن تیمیە هەر لەهەمان وتە ئەفەرموێت : (كمن قال إن الدم والميتة حلال ولو قال هذا مذهبي ونحو ذلك) [مجموع الفتاوى" (3/ 267-268)]

واتا : وەک کەسێک بڵێت خوێن ومردارەوە بوو رێگەپێدراوە ئەگەرچی بشڵێت ئەمە ڕاوبۆچونی خۆمە.

ئێستا زانیتان چۆن خیانەت لەوتەی زاناکان ئەکەن ؟ کەواتا تەبدیل ی شەرعی الله کە ابن تیمیە فەرمووی کوفری گەورەیە دووجۆرە

١- یاساکەی خۆی باتە پاڵ الله تعالی

٢- نەیاتە پاڵ الله تعالی بیاتە پاڵ خۆی بەڵام پێچەوانەی حوکمی الله تعالی حوکمێ تر دانێت

– ئەوا شێخ ی ئیسلام هەردوو جۆرەکەی لەڕەگەزی شەرعی تەبدیل کراو باسکرد کە شەرعی تەبدیل کراویش کوفرە بەبێ خیلاف وەک ابن تیمیە فەرمووی رحمەالله تعالی.

گومانـی دووەمیـان ئەڵێن :-

ابن تـیمیه فەرموویـەتی : (ئەوکەسەی حەڵاڵ حەرام کات یان حەڵاڵ حەرام کات یـان شەرعی الله بگۆڕێت کـافره {وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أنزَلَ اللّهُ فَأُوْلَـئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} [المائدة:44] الله تعالی فەرموویـەتی هەرکەسێ دادوەری نەکـات بەوەی الله داییەزاندوە ئائەوانە کـافرن (أي: المستحل للحكم بغير ما أنزل الله) واتا : ئەوکەسـەی حەڵاڵـی ئەکات حوکم بەغەیری دابەزێنراوەکەی الله بکات.

– لێرەشـدا خیانەت لەوتەکـە ئەکەن واپیشان ـی خوێنەری ئەیەن ابن تیمیه تەشریع و تەبدیل کاتێ بەکوفری گەورە ئەزانێت کەوا بەحەڵاڵـی بزانێت بەڵام ڕێـک وتەی ابن تـیمیەیان قرتـاندوە کەلەپێش دانانی ئایـەتەکە شێخ ـی ئیسلام ئەفـەرموێت : (وفي مثل هذا نزل قوله على أحد القولين : {وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللّهُ فَأُوْلَـئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} [المائدة:44] ؛ أي: المستحل للحكم بغير ما أنزل الله"

بەپێی هاوشێوەی ئەم حاڵەتەیە (تەشریع وتەبدیل) یـەکێ لەو دوو تەفسیرەکە دائەبەزێت بەسەریدا (واتا تەفسیرەکە ئەم حاڵەتە ئەگرێتەوە) کەالله فەرموویـەتی : هەرکەسێ دادوەری نەکـات بەوەی الله داییەزاندوە ئائەوانە کـافرن (أي: المستحل للحكم بغير ما أنزل الله)

واتا ئەوکەسەی حەڵاڵی حەڵاڵی ئەکات حوکم بەغەیری دابەزێنراوەکەی الله بکات.

کەواتا لەلای ابن تیمیە ئەوانەی تشریع دائەنێن حەڵاڵ حەرام ئەکەن وحەڵاڵ حەرام ئەکەن وياساى الله ئەگۆڕن ئەوا ئەو تەفسیرە ئەیانگرێتەوە کەوا حوکم کردنیان بەغەیری شەرع حەڵاڵ کردوە واتا هەرکەسێ ئەوکارە بکات ئەوا پێی ئەوترێ حەڵاڵیکردووە حوکم بەغەیری شەرع بکات بۆیە فەرمووی تەفسیری ئەوزانایانە دائەبەزێت بۆسەر ئەم حاڵەتە چونکە ئەم حاڵەتە حەڵاڵکردنی حەرامی تێدایە ئەمە خۆی لەخۆیدا استحلالە وە حەرامکردنی حەڵاڵی تێدایە وە گۆڕینی شەرعی الله ی تێدایە بۆیە ئەوکەسەی ئەم کارە بکات بڕوای بەحەرامبونی حوکمکردن بەغەیری شەرع نیە کەواتا ئەم وتە بەڵگەیە بۆئێمە نەک بەڵگە بێت لەدژمان چونکە ئەوەی ئەوکارانە بکات ئەوا پێی ئەوترێ حەڵاڵکەری حوکم بەغەیری ماانزل الله

پاشان (استحلال لەلای ابن تیمیە رحمە الله وزانایانی ئەهلی سونەت) تەنها مانای ئەوەنیە لە دڵەوە بڕوای وابێت (حکم بغیر ماانزل الله) حەڵاڵە چونکە لای ئەهلی سونەت کوفر بە بیروباوەڕ و بە وتە و بەکرداریش دەرئەکەوێت بەڵام ئەوە جەهمیەکانن کوفر تەنها لە بیروباوەڕ کۆ

ئـەکەنەوە بەڵکو شـێخ ـی ئیسـلام خۆی بەڕوونی فەرموویەتی استحلالی حەرام کەمرۆڤ کافر ئەکات چەند جۆرێـکە **شێخ** خۆی فەرمویەتی :

والاستحلال اعتقاد أنها حلال له ، وذلك يكون تارة باعتقاد أن الله أحلها ، وتارة باعتقاد أن الله لم يحرمها وتارة يعلم أن الله حرمها ويعلم أن الرسول إنما حرم ما حرمه الله ، ثم يمتنع عن التزام هذا التحريم، ويعاند المحرِم فهذا أشد كفرا ممن قبله .

واتا : بەحەڵاڵ دانان ئەوەیـە بڕوای وابێت ئەم شتە بۆخۆی حەڵاڵـە ئەمەش بەوشێوە ئەبێت جـارێک بڕوای وابیت الله تـعالی ئەم شتەی حەڵاڵ کردوە یانیش بڕوای وابێت الله ئەم شتەی حەرام نەکـردووە یان جاری وایە ئەزانێت الله ورسولەکەی ﷺ ئەم شتەیان حەرامکردوە بەڵام ئەوو پابەند نابێت بەحەرامکردنی ئەوشتە عینادی ئەکات لەبەرامبەر ملکەچ بونی بۆ بەحەرامکردنی ئەوشتە ئەم جۆرەیـان کوفرەکەی توندترە لەجۆرەکەی پێشوتر.

– کەواتا استحلال هەر ئەوەنیە اعتقادی بەحەڵاڵ بون هەبێت گەر لەڕووکەشـدا ملکەچ نەبێت حوکم بەغیری شەرعی الله قەدەغە بکات بابشڵێت ئەزانم حوکم بەغیری شەرع تـاوانە بەڵام مادام بە ئاشکرا قەدەغەی نەکردوە ئەوا استحلال ـە

جا لەوانەیە بپرسیت چۆن لەئاشکرادا (حکم بغیر مانزل الله) حەرام بکات ؟

ئەمەش بەوە ئەبێت چۆن پیاوکوشتن و دزی کردن لەیاساکەیاندا تاوان و حەرام وقەدەغەیە ئاواش حوکم نەکردن بەشەرع بەتاوان دانێت و قەدەغەی بکات گەر ئەمەی نەکرد ئەوا پابەند نەبوە بەحەرامکردنی حکم بغیر مانزل الله ابن تیمیة خۆی ئەفەرموێت : (ومن لم يلتَزِم حكمَ اللهِ ورَسولِه فهو كافِرٌ) [منهاج السنة النبوية (5/131)]

واتا : ئەوکەسەی پابەند نەبێت بەحوکمی الله وپێغەمبەرەکەی ﷺ ئەوا کافرە. وە پابەند نەبون بەحوکمی الله جۆرێکە لەجۆرەکانی جەحدکردنی حوکمی الله

ابن تيميه خۆی ئەفەرموێت : (ومن أطلق من الفقهاء أنه لا يكفر إلا من يجحد وجوبها فيكون الجحد عنده متناولا للتكذيب بالإيجاب) [مجموع الفتاوى (20/ 98)]

واتا : ئەوەی فوقەهایان وتویانە کافرنابێت مەگەر بڕوای بەواجب بونی نەبێت ئەوا بڕوانەبون ونکۆڵیکردن لەواجب بون لەلای ئەوان مەبەست پێی

١- بەدرۆدانانی حوکمی واجب بونەکەیە

٢- وەمەبەستیان پابەند نەبونە بەدانپێنانە

٣- پابەند نەبون پێی

کەواتــا جەحدی واجب تەنها اعتقاد نیە بەڵکو اعتقاد و زمان و پابەند نە بونە لەڕووکەشدا بۆیە هەنێ لەوکردارانەی بەڵگەن لەسەر استحلال ـی کردار و نەبونی بڕوابون بەواجب ـی حوکمی الله تعالی نمونەی ئەو پیاوەی زواج ـی لەگەڵ باوەژنەکەی خۆی کرد و پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم بێ پرسیارکردن لەعەقیدەکەی تەکفیری کرد ابن تیمیە ئەفەرموێت(فەرمودەکـەی ابی بردة بن نیار کاتێ پێغەمبەر ﷺ ناردی بۆ ئەوەی لەملی ئەو پیاوەبات کە زەواجی لەگەڵ باوەژنەکەی کـرد و ماڵەکەی کرد بەخمس وە بە خمس کردنی ماڵ بەڵگەیە کـەئەو پیاوە کـافرە نەک فاسق وە کوفرەکەشی بەهۆی حەرام نەکـردنی ئەوشتەیەکـە الله حەرامی کـردوە. [كتب ورسائل وفتاوى ابن تيمية في الفقه لابن تيمية ج 20 ص 91و92]

وەهەروەها جەنگکردنی مانع ـی زەکات لەکاتێکدا کۆمەڵێکیان بڕواشیان پێ هەبوو بەڵام جەنگیان کرد بۆئەوەی زەکات نەیـەن جا زانایان ئەفـەرموون مەحاڵە دڵێـک بڕوای بەواجب ـی حوکمی الله هەبێت وبجەنگێت بۆئەوەی ئەوحوکمە پەیڕەونەکات ئەو جەنگکردنە دلیل ـە لەسەر جحدی حوکمی الله تعالی وە هەروەها ابن قیم ئەفەرموێت مەحاڵە دڵـێک بڕوای بەواجب ـی نوێژ هەبێت ببینێت گەر نوێژ نەکا واشمشێر هەڵکێشراوە لەملی بدرێت لەگەڵ ئەوەشدا ئامادە بێت بیکوژن

بەڵام نوێژنەکات مەحاڵە بوتریٚ ئەم کەسە بەئیمانداری کوژراوە وبڕوای بەنوێژ هەبوە چونکە ملکەچ نەبونەکەی بەڵگەیە لەسەر بڕوانەبونی بەواجب ـی نوێژ با بەدەمیش بڵێت بڕوام بەنوێژە لەکاتێکدا تەکفیری نوێژنەکەر خیلافیە بەڵام کاتێ نوێژنەکەرێ کوشتن هەڵ ئەبژێرێ بەسەر نوێژکردن ئەم کارە بەڵگەیە لەسەر نەمانی باوەڕبوونی بەواجب بونی نوێژ ئەوەی تەکفیری ئەم جۆرە ناکات ابن تیمیە بە توش بوو بەشوبهەی ئیرجاء ناوی ئەهێنێت.

ئیمام ـی ابن قیم ئەفەرموێت : (العجب ان يقع الشك في كفر من أصر على تركها ودعى إلى فعلها على رؤوس الملأ وهو يرى بارقة السيف على رأسه ويشد للقتل وعصبت عيناه وقيل له تصلي وإلا قتلناك فيقول اقتلوني ولا اصلي ابدا ومن لا يكفر تارك الصلاة يقول هذا مؤمن مسلم يغتسل ويصلي عليه ويدفن في مقابر المسلمين وعلم أن من قال من الفقهاء أنه إذا أقر بالوجوب و امتنع عن الفعل لا يقتل ، أو يقتل مع إسلامه فإنه دخلت عليه الشبهة التي دخلت على المرجئة و الجهمية بنوه على قولهم في مسألة الإيمان وأن الأعمال ليست من الإيمان)

واتا : سەیرە کەگومان هەبێت لەکوفری ئەوکەسەی سورە لەسەر نوێژنەکردن لەپێش چاوی خەڵکی بانگ ئەکرێت بۆ نوێژکردن وبریسکەی شمشێر بەسەر خۆیەوە ئەبینێت بۆکوشتن وچاوەکانی بەستراوەتەوە پێی

ئەوتریٚ نوێژبکە ئەگینا ئەتکوژین لەگەڵ ئەوەشدا ئەڵێت بمکوژن نوێژناکەم ئەوەی تەکفیری نوێژنەکەر ناکات ئەڵێت ئەم کەسە ئیماندار وموسڵمانە وئەشۆردرێت ولەگۆڕستان ی موسڵمان ئەنێژرێت (شێخ ی ئیسلام ئەفەرموێت ئەوانەی ئەڵێن ئەم نوێژنەکەرە بەموسڵمانیەتی کوژراوە توشی شوبهەی ئیرجاء وجەهمیەت بوە) چاکبزانە ئەوەی لەفوقەهایان وتویە گەر دان بنیٚ بەواجب بونی نوێژ بەڵام ملکەچ نەبێت ئەنجامی بات ناکوژرێت یان ئەکوژرێت بەموسڵمانیەوە ئەوا ئەوکەسە توشی شوبهەی مورجیئە وجەهمیەکان بوە ئەم قسەیەیان بیناکردوە لەسەر بابەت ی ئیمان کەلەلای ئەوان کردار لەئیمان نیە.

کەواتا پێناسەی استحلال و جحود :- بەمەفهومی زانایان ی سونەت تەنها اعتقاد نیە بەڵکو ڕەدکردنەوەیە بەزمان یان کردەوە هەرکات کارێک بکات ئاماژە بێت بۆ ملکەچ نەبون بەحوکمی الله تعالی ئەوا نەفی بڕوای کەسەکە ئەکرێت وناوتریٚ ئەم کەسە بڕوای بەحوکمەکەی الله هەیە ئەوەی بڵێت ئەم کەسە بڕوای بەحوکمی الله هەیە لەکاتێکدا بەلاشە ڕەدی کردۆتەوە ئەوا کرداری بەئیمان دانەناوە چونکە کردار ودڵ پێکەوە بەستراون هەرکات بەکردار ملکەچ نەبوو ئەوا دڵی حوکمەکەی بەڕاست نەزانیوە بابەدەمیش بڵێت بڕوام پیٚ هەیەوەک ئیمام اسحاق بن ڕاهویە ئیجماع نەقل ئەکات هەرکەس ی ڕەدی حوکمیٚ الله بکاتەوە

کافرە گەر بڕواشی بەهەمووحوکمی الله هەبێت ئەفەرموێت (أجمع المسلمون على أن من... دفع شيئا مما أنزل الله عز وجل ..أنه كافر بذلك وان كان مقرا بكل ما أنزل الله) [الصارم المسلول ص 3]

موسڵمانان کۆڕان لەسەرئەوەی ئەوکەسەی ... شتێ لەوەی الله دایبەزاندوە ڕەدی کاتەوە ئەوا کافرە ئەگەر دانیش بنێت بەهەموو ئەوەی الله دایبەزاندوە .

– کەواتا ڕەد کردنەوە هەموکاتێ مانای بڕوا نەبون نیە بەحوکمەکە بەڵکو لەدڵیشەوە بڕوای پێ هەبێت وبەزمانیش دانی پێ بنێت وەک هەندێ لەجولەکەکان بەڵام بەڕووکەش نەچێتە ژێر داخوازی حوکمی الله وملکەچ نەبێت ئەوا کوفری استکبار وعینادە جۆرێکە لەجۆرەکانی جحد واستحلال ـی زاهیری

ئیمام ـی جصاص ئەفەرموێت : أن من رد شيئا من أوامر الله تعالى أو أوامر رسوله ﷺ فهو خارج من الإسلام سواء رده من جهة الشك فيه أو من جهة ترك القبول والامتناع من التسليم وذلك يوجب صحة ما ذهب إليه الصحابة في حكمهم بارتداد من امتنع من أداء الزكاة وقتلهم وسبي ذراريهم ؛ لأن الله تعالى حكم بأن من لم يسلم للنبي ﷺ قضاءه وحكمه فليس من أهل الإيمان . [احكام القران 3/81]

واتا : هەرکەس شتێ لەفەرمانی الله تعالی وپێغەمبەرەکەی ﷺ ڕەد کاتەوە ئەوە لەئیسلام دەرەچێت جائەم ڕەدکردنەوەی چی لەڕووی گومان بونی بێت لەحوکمی الله (بیروباوەڕ) یان لەڕووی وەرنەگرتن وملکەچ نەبون بێت (ئەوا جیاوازی نیە) ئەمەش بەڵگەیە لەسەر ڕاست ودروست ی ئەوەی هاوەڵان بۆی ڕۆشتن لە حوکمدانیان بەمورتەد دانانی ئەوانەی ملکەچ نەبوون بۆزەکات دان و کوشتنیان و بەکەنیزەک بردنی ئافرەتەکانیان چونکە الله تعالی بڕیاری یاوە ئەوەی تەسلیم نەبێت بەحوکمی پێغەمبەر ﷺ و بڕیارەکانی وحوکمەکانی ئەوا ئەوکەسە لە ڕیزی ئیمانداران نیە .

– کەواتا لە مەفهومی ئەهلی سونەت مەحاڵە کەسێ ئیمان ی بەواجب ی حوکمی الله تعالی هەبێت و غەیری حوکمی الله بەحەرام بزانێت لەگەڵ ئەوەشدا ڕەدی حوکمی الله بکاتەوە وملکەچ ی نەبێت.

وەڵامدانەوەی گومانێکی عمومی وحەمدانی ومەدخەلیەکان لەسەر وتەیەک کە دراوەتە پاڵ ئیمام ابن تیمیە رحمە اللە

- مەدخەلیەکان ئەیکەن بە بەڵگە بۆ تەکفیر نەکردن ی مورتەدان

- وە ئیخوانیەکانیش ئەیکەن بەبەڵگە بۆئەوەی بڵێن مەرج نیە هەق ی ڕەها لای ئێمە بێت بەڵکو لەوانەیە بەرامبەرەکەشمان هەق بێت (واتە یەکتر قبوڵکردن و ڕێزگرتن لەباوەڕی یەکتر واتا پێکەوەژیان لەگەڵ هەموو گروپە لادەرەکان)

- عمومی وحەمدانیەکانیش ئەیکەن بەطعن بۆتەکفیرکردن ی شێخ ی ئیسلام ابن تیمیە رحمە اللە تعالی

دەقی شوبهەکەیان :-

ئەڵێن (ذەهەبی) رحمە اللە تعالی فەرموویەتی : (وكذا كان شيخنا ابن تيمية في أواخر أيامه يقول : أنا لا أكفر أحدا من الأمة ، ويقول : قال النبي ﷺ : لا يحافظ على الوضوء إلا مؤمن فمن لازم الصلوات بوضوء فهو مسلم)

واتا : بەهەمان شێوە شێخ مان ابن تیمیە لەکۆتا ڕۆژەکانیدا ئەیفەرموو من کەس لەم ئومەتە تەکفیرناکەم چونکە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی کەس نیە پارێزگاری بکات و پابەند بێت بە دەستنوێژگرتن بێت ئیلا

باوەڕدارنەبێت جا هەرکەسێ پابەندنی نوێژەکان و دەست نویژ بێت ئەوا موسڵمانە .

– ئەڵێین ئەمە بەڵگەیە بۆئەوەی کە گوایە ابن تیمیە تەکفیری گۆڕپەرستان وئەشاعیرە وجەهمیەکان و موعتەزیلەکان وحلولیەکان و قرامطە و ڕافیزە...هتد ناکات بەموتڵەقی !!

بەچەند خاڵی ڕەدی ئەو شوبهەیە ئەکەینەوە :-

ئایا ئەم وتەیە کەدراوەتە پاڵ ابن تیمیە مانای ئەوە ئەیات کەگوایە ابن تیمیە تەکفیری اتحادی وقرامطە و نوصیری وڕافیزە وجەهمیەکان وغولاتی قەدەریەکان ناکات ؟ لەکاتێکدا سەدان فەتوای صەڕیح ی هەیە لەسەر تەکفیرکردنی ئەو کۆمەڵانە ئەگەرچی نوێژیش بکەن وشهادەش بهێنن ئایا بەچی پێوەرێ واز لەوتەی صەڕیح و موحکەم ئەهێنرێت بۆ وتەی موتەشابیهـ کەزیاد لەچەندین مانا هەڵ ئەگرێت ؟؟ کەبەدەقی قورئان ئەوانەی شوێن دەقی متشابهـ ئەکەون نەخۆشی لادان لەهەق لەدڵیاندا هەیە جا ئێوەش وازتان لەهەموو وتە موحکەمەکان هێناوە هاتون بۆ دەقێک کەهەرکەسەو بەمانایەک لێکی ئەیاتەوە کەواتا دەقێکی موحکەم نیە ومتشابهـ ـە ئەبێت بگەڕێینەوە بۆ وتە موحکەمەکان کەزۆر بەڕوونی یەک واتا هەڵ ئەگرێت پاشان ئەگەر

ابن تیمیه لەم وتەیەدا بیگوتایە تەکفیری مخالفکارانم ناکەم لەعەقیدە وله تەوحید ئەوکات هەقی خۆتان بوو بیکەن بەبەڵگە بۆخۆتان بەڵام ئەم وتەیە شێخ بەموجمەل ی وبێ تەفصیل پێدان و بێ ڕونکردنەوە وتەکەی فەرمووە وتەکەشی باسی ئەهلی قیبلە ئەکات باسی ئەوانە ناکات وا کوفریان هەیە نەیفەرمووە تەکفیری ڕافیزە وقبوری ناکەم چونکە ئەهلی دەست نوێژن بەڵکو مەبەستی بە ئەهلی قیبلە موسڵمانانە کە بەتاوان تەکفیریان ناکات ئەمەش شێخ چەندین جاری تر لەژیان ی خۆیدا نوسیویەتی بۆ نمونە لە العقيدة الواسطية فەرموویەتی : (وَمِنْ أُصُولِ أَهْلِ السُّنَّةِ ... لَا يُكَفِّرُونَ أَهْلَ الْقِبْلَةِ بِمُطْلَقِ الْمَعَاصِي وَالْكَبَائِرِ كَمَا يَفْعَلُهُ الْخَوَارِجُ بَلْ الْأُخُوَّةُ الْإِيمَانِيَّةُ ثَابِتَةٌ مَعَ الْمَعَاصِي)

واتا : له بنچینەی ئەهل ی ئەهلی سوننەت ئەوەیە ... تەکفیری ئەهلی قیبلە ناکەن بەتاوان ی گەورە وەک چۆن خەوارج ئەیکەن بەڵکو برایەتی ئیمان ی جێگیرە سەرەڕای بوونی تاوان وسەرپێچیەکان .

– کەواتا وتەکەی شێخ هیچ مایەی ئەوەنیە بکرێت بەبیانوی ئەوەی گوایە شیخ تەکفیری کۆمەڵە مورتەدەکان ناکات

پاشان ئەگەر مەدخەلیەکان پێداگربن و هەربڵێن مەبەستی ابن تیمیه تەکفیرنەکردنی هەموو ئەوگروپە کافرانەیە ئەوا لە وەڵامیاندا ئەڵێین ئەگەر بەپێی قسەی ئێوە بێت کەواتا ئەبێت ئایەتەکانی هەڵگەڕانەوە لەدین و فەرموودەکانی بابەتی هەڵگەڕانەوە لەدین و کتێبە فقهیەکان کەباسی مورتەد ئەکەن ئەبێت هەمووی بسڕێتەوە ! گەر ڕازی بن بەهەڵوەشاندنەوەی هەموو حوکمی مورتەد ئەوا خۆتان مورتەدن گەر ئەشڵێن نەخێر مورتەد حوکمێکی جێگیرە لەشەرعدا کەواتا وتەکەی ابن تیمیەش مەبەست پێی ئەوەنیە کەتەکفیری مورتەد ناکات چونکە حاشا لەوەی ابن تیمیە نکوڵی بوونی مورتەد بکات

ئیمام ی ابن تیمیه لەکۆتایەکانی تەمەنیدا لەقەڵای دیمەشق پێش مردنی کتابی الرد على الاخنائی نوسیوە کەتێدا تەکفیری ئەوانە ئەکات کەهاوار لەغەیری الله ئەکەن ئەگەرچی نوێژیش بکەن و دەست بەدەستنوێژیش بن شیخ الإسلام لەوکتێبەدا کەپێش مردنی نوسیویەتی تێدا تەکفیری الاخنائی قازی مالکی مەزهەبەکان دەکات و دەفەرموێت :

(فهؤلاء المشركون والمفترون مثل هذا المعترض وأمثاله المستحقين للجهاد، وبيان ما دعوا إليه من الضلال والفساد، وما نهوا عنه من الهدى والرشاد، ولتكون كلمة الله هي العليا ويكون الدين كله لله)

واتا : ئەو مووشـریکانە کەدرۆ هەڵئەبەستن بەناوی الله ـەوە وەک ئەم کەسە (الاخنائی) کەنارەزایەتی دەربڕیوە ئەم کەسە وهاوشێوەکانی شایستەن جیهادیان لە دژبکرێت وە گومڕای و فەسادیەکانیان ڕونبکرێتەوە کەچۆن ڕێگری لەهیدایەت وڕێگای ڕاست ئەگرتن تاوەک وشەی الله بەرزبکرێت و دین هەمووی بۆالله بێت .

– کەواتــا بەدەقی وتەی **ابن تیمیه** خۆی تێگەشتین کەمەبەستی لەئەهلی نوێژ ئەوکەسانە نیە کەعەقیدە وباوەڕی کوفرییان هەیە بەڵکـو مەبەستی ئەوەیە ئەهلی کبائر تەکفیرناکات پـاشان بۆ ڕەدانەوەی ئیخوانیەکان کەئەو وتە ئەکەن بەبەڵگە گوایە مەرج نیە هەقی ڕەها لەلای یەک کۆمەڵ بێت بەڵکو پێ ئەچێ بەرامبەریش لەسەر هەق بێت ویەکتر قبوڵ بکەین وتەکفیری یەکتری نەکەین لەسەر مخالەفەی عەقیدەیی

ئەڵێـن دیسان **شێخ الاسلام لەرسالە التسعینە ـدا** دەفەرمووێت : (کان غالب أئمتهم یقولون بتکافؤ الأدلة في هذه المسألة ونحوها ، ویصیرون فیها إلی الوقف والحیرة... فیکون ذلك سببًا لنفاقهم وزندقتهم، وذلك باطل، لیس هذا من أصل الإسلام في شيء)

واتا : زۆربەی پێشەواکانیان دان ئەنێن بە یەکسانی بەڵگەکان لەم بابەتە وهاوشێوەکانی (واتا ئەڵێـن هەردوولا لەسەر بەڵگەن لەم بابەتە (عەقیدەیانەدا) بۆیە توشی وەستان وسەرگەردانی بوون (ناتوانن بڵێن عەقیدەی ئێمە سەد لەسەر سەد هەقە یان بڵێن عەقیدەی بەرامبەر هەقی تەواوە)... جائەمەش هۆکاری نیفـاق و زەندیقی ئەوانە وەئەمەش شتێکی پڕوپوچە ئەمە هیچ ئەصلێکی نـیە لەئیسلامدا.

– کەواتا بینیتان چۆن شێخ ـی ئیسلام دودڵبونی لەعەقیدە و بەهەق دانانی بەرامبەری بە هۆکارێـکی زندیق بوون ناوبرد وفەرمووی ئەمەش ئەصلێکی نیە لەئیسلامدا پـاشان ئەم بۆچونەی ئیخوان ومەدخەلی بۆ یەکترقبوڵکـردن و پێکەوە ژیان لەگەڵ مورتەد و گومڕاکان بیدعەیەکە لە ئەشـعەرییەکانەوە وەرگیراوە کەئـەوان ڕێز لە بۆچونی بەرامبەربگرن و بەرامبەرەکەشیان بەبەشێ لەهەق بزانن.

یوسف بن عبد الهادي الحنبلي ـدەفەرموویـت : ابن عساكر دەیگێڕێتەوە لە زاهر بن احمد کە ابو حسن ئەشعەری لەسەرە مەرگیدا نەفرەتـی لەموعتەزیلە ئەکرد پاشـان (لەئەشعەری) گێڕدراوەتەوە کەوتویـەتی (مــن تەکـفیری ئەهلی قـیبلە ناکەم چونکـە هەمووومان ڕوو ئەکەیـنە یەک پەرستراو ئەوەی جیاوازە دەربڕینەکانمانە) جا ابن عسـاکر (کەئەم وتەیـە ئەیاتە پاڵ ئەشعەری) ئەم وتەیە بەفەزڵ و گەورەیی وەسف

ئەكـات بەڵام من (ابن عبدالهادی قوتابی ابن تـیمیه ڕەدی ئەیـاتەوە ئەفەرموێت) وای ئەبـینم ئەمه سەرزەنشت كردنه بۆ ئەشعەری چونكـه زاهیری ئەم وته مەیلكردنه بۆتەكفیرنەكردنی مووعتەزیله و ئەهلی بیدەع .

– كەواتـا بەهەق زانینی بەرامبەر لەمەنهەج ی ابن تـیمیه و قوتابییەكانی ابن تیمیه ـدا قبوڵكراو نیـه و به عەیبه دانراوه خۆ ئەگەر وتەكەی ابن تیمیه وەك ئەو وته بـوایـه كەدراوەته پاڵ ئەشعەری ئەوكـات مافتان بوو بڵێن مەبەست ی ابن تیمیەش مەیل كردنه بۆ تەكفیرنەكردنی كۆمەڵه لادەره مورتەدەكان بەڵام وتەكەی ابن تیمیه وەك وتەكەی ئیمام ی احمدە كەفەرمووـیەتی ئەهلی قیبله تەكفیرناكەین بەتاوان تا بەحەلاڵی نەزانێت كەواتـا بۆ یەكترقبوڵكردن خۆتان بەنە پاڵ ئەشـاعیره نەك پاڵ شێخ ی ئیسلام ابن تیمیه رحمه الله تعالی.

– كەواتـا الحمـدلله بابەتەكه ڕوونه وتەكەی شێخ ـیش خزمەت بەمەدخەلی وئیخوان ی وعمومی ناكات چونكه وتەكەی شێخ هەمان وتەی هەموو زانایـانه كەفەرمویانه ئەهلی قیبله تەكفیرناكەیـن (بەتاوانكردن) نەك فەرموبێتی بـه كوفركردنیش تەكفیریان ناكەین.

حەمدانیەکان و مەدخەلیەکان ئەڵێن ابن تیمیه و ابن کثیر بۆیە تەکفیری تەتاریان کردوە لەبەر ئەوەی تەتار یاساکانی خۆیان داوەتە پاڵ الله وبەدینداریەوە حوکمیان پێکردوە

له وەڵامی ئەم گومان وبوهتانه ئەڵێن :-

ئیمام ابن کەثیر رحمه الله دەفەرمویت : (فمن ترك الشرعَ المُحكَم المُنزل على محمد بن عبدالله خاتم الأنبياء، وتحاكَم إلى غيره من الشرائع المنسوخة، كَفَر، فكيف بمن تحاكَم إلى الياسا وقدَّمَها عليه؟! مَن فعَل ذلك كَفَر بإجماع المسلمين) [البداية والنهاية (14، ص119)]

واتا : هەرکەسێك واز لەشەرع ی موحکەم بهێنێت کەدابەزێنراوە بۆ محمد ی کوڕی عبدالله کۆتایی پێغەمبەران ﷺ حوکم بگێڕێتەوە بۆ یاسا مەنسوخەکان (وەك تەورات و ئنجیل) ئەو کەسە کافربوە ئەی چجای کەسێ حوکم باتەوە بۆ یاسق پێشی بخات بەسەر حوکمەکەی الله تعالى دا هەرکەسێ ئەوکارە بکات کافربوە بەیەك دەنگی موسڵمانان.

– هۆکاری کوفرەکەی پەیوەست کرد بەحوکم گێڕانەوە و پێش خستنی حوکمی غیری الله بەسەر حوکمی الله وەك ئێستا دەبینین لەدادگا شیرکیەکان حوکمی الله وەلانراوە حوکمی مرۆڤ خراوەتە پێشەوە.

وە شێخ ئەم تەکفیرەی تایبەت نەکرد بەتەتـار فەرمووی (هەرکـەسێ ئەم کـارە بکات) واتا حوکمەکە بۆجگە لە تەتاریشە وە مناط تەکفیرکردنەکە لەسەر اعتقاد واستحلال وجحود نیە بەڵکـو لەسەر فعل ـە (کردار) چونکە ئەگەر لەبەر اعتقاد تەکفیریان بکات دەبوو بیگوتایە (من اعتقد ذلك) هەرکەسێ ئەو بیروباوەڕەی بێت بەڵام ئیمام فەرمووی (من فعل) هەرکەسێ ئەوکارە بکات کەواتا هۆکاری تەکفیرکردنەکە کرداری محض ـە نەک اعتقاد.

تەماشاکەن شێخ الاسلام لەبەرچی تەکفیری تەتاری کردوە فەرمویەتی :

(وكذلك ـ أيضا ـ عامتهم لا يحرمون دماء المسلمين وأموالهم، إلا أن ينهاهم عنها سلطانهم، أي: لا يلتزمون تركها، وإذا نهاهم عنها أو عن غيرها أطاعوه لكونه سلطانا لا بمجرد الدين. وعامتهم لا يلتزمون أداء الواجبات، لا من الصلاة، ولا من الزكاة، ولا من الحج، ولا غير ذلك.ولا يلتزمون الحكم بينهم بحكم الله، بل يحكمون بأوضاع لهم توافق الإسلام تارة وتخالفه أخرى. وقتال هذا الضرب واجب بإجماع المسلمين، وما يشك في ذلك من عرف دين الإسلام وعرف حقيقة أمرهم؛ فإن هذا السلم الذي هم عليه ودين الإسلام لا يجتمعان أبدا) [مجموع الفتاوى (1/23)]

واتا : بەهەمان شێوە تێکڕایان خوێنی موسڵمانان حەرام ناکەن ئیلا مەگەر سەرکردەکانیان فەرمانیان پێ بکەن واتا پابەند نابن بەوازهێنان لەکوشتنی موسڵمانان ئیلا مەگەر سەرکردەکانیان فەرمان بکەن پێیان کە وازبهێنن لەموسڵمان کوشتن جاگەر سەرکردەکانیان ئەو فەرمانەیان پێ بکەن یان فەرمانی جگە لەوەش ئەوان بەقسەی سەرکردەکانیان دەکەن لەبەرئەوەی سەرکردەیانە نەک لەبەردین وە تێکڕایان پابەند نین بەکردنی واجباتەکان نەنوێژ نەزەکات نەحەج ونەجگە لەوەش وە پــابەندنین بەحوکمکردن لەنێوان خۆیان بە حوکمی الله وڕسولەکەی بەڵکو حوکم دەکەن بەیاسای دروستکراوی خۆیان هەندێ جار موافقی ئیسلامە هەندێ جار پێچەوانەی ئیسلامە وەکوشتاری ئەم جۆرە واجبە بەئیجماعی موسڵمانان هیچ کەسێ نیە کەحاڵی تەتار بزانێت و ئیسلامی ناسی بێت لەمەدا گومانی نیە چونکە ئەوەی تەتار لەسەرین لەگەڵ ئیسلامدا هەرگیز یەک ناگرێتەوە .

بۆ ئەوەی زیاتر دڵنیابن شێخ الاسلام تەکفیری تەتار وهاوشێوەکانیان پەیوەست کردوە بەحوکم نەکردنیان بەشەرع ئەگەرچی دانیش بنێن بە تەواوی شەرعی الله ـدا

وە شێخ ئیسلام ابن تیمیه رحمه الله تعالی دەفەرموویێت : (كل طائفة ممتنعة عن التزام شريعة من شرائع الإسلام الظاهرة المتواترة من هؤلاء القوم وغيرهم فإنه يجب قتالهم حتى يلتزموا شرائعه و إن كانوا مع ذلك ناطقين بالشهادتين، وملتزمين بعض شرائعه، كما قاتل أبو بكر الصديق رضي الله عنه مانعي الزكاة، وعلى ذلك اتفق الفقهاء بعدهم بعد سابقة مناظرة عمر لأبي بكر رضي الله عنهما فاتفق الصحابة رضي الله عنهم على القتال على حقوق الإسلام عملاً بالكتاب والسنة فأيما طائفة امتنعت من بعض الصلوات المفروضات أو الصيام، أو الحج أو التزام تحريم الدماء والأموال، والخمر والزنا.. فإن الطائفة الممتنعة تقاتل عليها و إن كانت مقرة بها، وهذا مما لا أعلم فيه خلافاً بين العلماء) [الفتاوى 501/28]

واتـــا : هەر کۆمەڵێ پابەندن نەبن بە کارکردن بەیەک حوکمی ئیسلام ئەوا مورتەدن ئەگەر دانیش بنێن بەوحوکمە هەموو کۆمەڵێك بەهێزی چەك رێگربێت لەپابەندبون بەیاسایەك لەیاسا دیارەکانی ئیسلام ئەوا جەنگکردن لە دژیان واجبە تائەوکاتەی پابەند ئەبن بەو یاسایە ئەگەرچی ئەو کۆمەڵە دان بەهەردوو شایەتومانەکەش بهێنن و پابەندی هەندێ لەیاساکانی ئیسلام یش بن هەروەک چۆن ابو بەکری صدیق کوشتاری زەکات نەدەرەکانیان کرد وەلەسەر ئەم جەنگانەش هەموو

زانایان یەککراِن لەپاش ئەو گفتوگۆیەی لەنێوان ابو بکر و عمر ڕویدا هەموو هاوەڵان لەسەر ئەوە ڕێککەوتن کەجەنگ بەرپابەن لەسەر یاساکانی ئیسلام ئەمەش کارکردنە بەقورئان وسونەت جاهەرکۆمەڵێک پابەندنەبێت بەکردنی هەندێ لەنوێژە فەرزەکان یان ڕۆژوو یان حەج یان پابەندنەبێت بەحەرامکردنی خوێن ڕشتن و پارەی حەرام وئارەق وزینا ئەوا ئەوکۆمەڵە پابەندنەبوە کوشتاریان لەدژ ئەکرێت ئەگەر دانیش بنێن بەو یاسایەش ئەمەش هیچ خیلافێکی تێدانیە لەنێوان زانایان.

وەفەرموویەتی : (وهؤلاء عند المحققين من العلماء ليسوا بمنْزلة البغاة، بل هم خارجون عن الإسلام بمنْزلة مانعي الزكاة) [تيسير العزيز الحميد في شرح كتاب التوحيد (ص: 118) المؤلف: سليمان بن عبد الله بن محمد بن عبد الوهاب]

واتا : کۆمەڵی پابەندنەبوو بەحوکمی شەرع کوشتاردەکرێن ئەگەرچی دان بنێن بەوحوکمەشدا ئەمەش هیچ خیلافێکی تێدانیە لەنێوان زانایان بەڵکو ئەوانە دەرچونە لەئیسلام وەک مانعی زەکات.

– جوان سەرنج بەن فەرمووی هەرکۆمەڵی پابەندی یەک حوکم نەبێت کافرە. جاتەتار بێت یان هەرناوێ بێت لێرەدا درۆی حەمدانیەکان بەدەردەکەوێ کەدەڵێن تەتار بۆیە تەکفیرکرا کەیاسقیان بەدین ئەزانی

بەڵام نەک تەتار بەڵکو هەرکۆمەڵێ وەک تەتار کاربەیەک حوکمی الله نەکەن کافردەبن.

وە پرسیاری لێکرا لەبارەی ئەوسەربازانەی (کەرێگری دەکەن لەکوشتاری تەتار) ودەڵێن لەناو تەتاردا کەسانێ هەن موکرەهن : (سئل رحمه الله عن أجناد يمتنعون عن قتال التتار ويقولون أن فيهم من يخرج مكرها)

الجواب :

لەوەڵامدا فەرموی : (الحمد لله رب العالمين قتال التتار الذين قدموا إلى بلاد الشام واجب بالكتاب والسنة فإن الله يقول في القرآن {وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ} [الأنفال: 39] والدين هو الطاعة فإذا كان بعض الدين لله وبعضه لغير الله وجب القتال حتى يكون الدين كله لله) [الفتاوى الكبرى ج: 4 ص: 353]

واتا : الحمدلله رب العالمين کوشتاری تەتار ئەوانەی بەرەو وڵاتی شام هاتون واجبە بەقورئان وسونەت چونکە الله فەرمویەتی: {وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ} [الأنفال: 39]

ئاين گوێرایەڵییە جاهەرکاتێ هەندێ لەئاین (گوێرایەڵی) بۆالله بوو هەندێکی تری بۆجگە لەالله بوو کوشتارکردن واجب دەبێت.

ئایا چۆن تێ بگەین (لەمەنهەج ی شێخ ی ئیسلام ابن تیمیە) ؟

ئایا عوزر بەجەهلی لەبابەتە ئاشکراکان داوە ؟

ئایا ڕاستە دەڵێن تەکفیری گۆڕپەرستانی نەکردووە ؟

لە وەڵامدا ئەڵێین :-

شێخ ی ئیسلام وەک هەموو زاناکانی دیکەی ئیسلام بەدوور نەبوە لەگەڕانەوە وپاشگەز بونەوە لە هەنێ اقوال بۆ نمونە ئیمام احمد لەبارەی تەکفیرکردنی کەسێ واز لەپایەیەکی ئیسلام بهێنێت چەند وتەیەکی هەیە بەڵام کۆتا وتەی ئەوەبوو نوێژنەکەر کافرە ئەمما نەدانی زەکات و نەکردنی حەج و ڕۆژوو کافر نابێت ئەگەر بڕوای پێ هەبێت بۆیە ابن تیمیە رحمە اللە لەم بابەتەدا دوو بۆچونی هەبوە کە کۆتا بۆچون ابن تیمیە لەسەری مردووە رحمە اللە ئەوەیە کەزانایانی نەجدی شارەزاترن بەمەنهەجی ابن تیمیە رحمە اللە دەڵێن ابن تیمیە دین دەکات بەدووبەشەوە

١- بابەتە ئاشکراکان

٢- بابەتە شاراوەکان وە دەفەرموون ابن تیمیە بەدەقی سەڕیح لەبابەتە ئاشکراکان عوزری نەیاوە

کەواتــا هەمووو ئەو وتانەی تری شـێخ کەدەوترێ تەکفیری بەکری نەکردوە وتەکفیری فـلان ـی نەکردووە دەگەڕێتەوە بۆئەو سەردەمەی کەابـن تـیمیە رحمە اللە بڕوای بەعوزر بەجەهل هەبوە لەبابەتی ئاشکرا و بابەتی خەفی.

ئــەمما کۆتا بۆچونی ابن تـیمیە ئەمەیە کەخۆی دەفەرموێت :

(وهذا إذا كان في المقالات الخفية فقد يقال: إنه فيها مخطئ ضال لم تقم عليه الحجة التي يكفر صاحبها؛ لكن ذلك يقع في طوائف منهم في الأمور الظاهرة التي تعلم العامة والخاصة من المسلمين أنها من دين المسلمين بل اليهود والنصارى يعلمون: أن محمدا صلى الله عليه وسلم بعث بها وكفر مخالفها؛ مثل أمره بعبادة الله وحده لا شريك له ونهيه عن عبادة أحد سوى الله من الملائكة والنبيين والشمس والقمر والكواكب والأصنام وغير ذلك؛ فإن هذا أظهر شعائر الإسلام، ومثل أمره بالصلوات الخمس وإيجابه لها وتعظيم شأنها، ومثل معاداته لليهود والنصارى والمشركين والصابئين والمجوس، ومثل تحريم الفواحش والربا والخمر والميسر ونحو ذلك. ثم تجد كثيرا من رؤسائهم وقعوا في هذه الأمور فكانوا مرتدين) [الفتاوى (4/ 54)]

واتا : ئەوە ئەگەر لەبابەتە شاراوەکان رووبات ئەوترێ ئەوکەسە هەڵەیە وگومڕایە وئیقامە حوجەیەک نەکراوە کەپێی ببێت بەکافر بەڵام لەناو کۆمەڵانـەدا کەوتونەتە نـێو بابەتانێکەوە کەبابەتی ئاشکران کەعالم وعەوام ی موسڵمانان حوکمی ئەوشتانە دەزانێت لەدینی ئیسلام بەڵکو جولەکە وگاورانیش دەزانن محمد صلى الله عليه وسلم بەوشتە ڕەوانەکراوە وەتەکفیری پێچەوانکارەکانی بەوشتانەکردوە نمونەی .. وەک فەرمانکردنی بەپەرستنی الله بەتاک وتەنها ونەهیکردنی لەپەرستنی غەیری الله لەفریشتەکان و پێغەمبەران و خۆر و مانگ و ئەستێرە و بتەکان و جگەلەوانەش هەمـووئەوانە ئاشکراترین دروشمی ئیسلامن (کەواتا تەوحیـد لەمەزهەبی کۆتای شێخ لەبابەتە ئـاشکراکانە وعوزری تیانیە بۆ ڕوونکردنەوەی زیاتر وتەی دواتر بخوێنەوە) وە وەکو فەرمانکردنی بەنوێژ واجبکردنی و بەگەورە ڕاگرتنی پێگەی نوێژ وە وەکو دژایەتیکردنی جولەکە وگاوران وموشریکان و صـابیئەکان ومەجوس (واتا بابەتی ولاء وبەراء لەبابەتە ئاشکراکانە) وە وەک حەرامکردنی فاحیشە وڕیبا و ئارەق وقومار وهاوشێوەکـانی پاشان دەبینیت زۆرێ لەسەرکردەکانیان کەوتونەتە نێو ئەم کوفرانە بۆیە بون بە مورتەد.

شـێخ ابا بطـین لەشەرح ـی ئەم وتەیەی شێخ ـی ئیسلام ابن تـیمیه ـدەفەرموێت : (فانظر إلى تفريقه بين المقالات الخفية والأمور الظاهرة فقال في المقالات الخفية التي هي كفر" قد يقال إنه مخطئ ظال لم تقم عليه الحجة التي يكفر صاحبها "ولم يقل ذلك في الأمور الظاهرة بل قال تجد كثيرا من رؤوسهم وقعوا في هذه الأمور فكانوا مرتدين فحكم بردتهم مطلقا ولم يتوقف في الجاهل) [الدرر السنية (10/ 355)]

واتا : سەرنـج بە چۆن جیاوازی کرد لەنێوان بابەتـی شـاراوە لەگەڵ بابەتە ئـاشکراکان لەبابەتـی کوفرە شاراوەکان فەرمووی دەوترێت ئەوکەسە هەڵەیە و گومڕایە وئیقامە حوجە نەکراوە کەپێی کافربێت بـەڵام ئەم مەرجەی لەبابـەتە ئـاشکراکان باس نەکرد بەڵکـو فەرمووی دەبینیت زۆرێ لەسەرکردەکانیان کەوتونەتە نێو ئەم بابەتە (ئاشکرایانەی دین) بۆیـە موڕتەدن حوکمی بەموڕتەدە بونی یا بەڕەهـای نەوەستا لەسەر کەسێ کەجاهل بێت

وە ـدەفەرموێت : (فهو لم يقل ذلك في الشرك الأكبر وعبادة غير الله ونحوه من الكفر وإنما قال ذلك في المقالات الخفية) [الدرر السنية (10/ 389)]

واتا : شـێخ ابن تـیمیە لەبارەی شـیرکی گەورە و پەرستنی غەیری الله و هاوشێوەی ئەوەش لەکوفردا مەرج ـی ئیقامە حجەی دانەناوە بـەڵکـو ئیقامە حوجە بۆبابەتە شاراوەکان بەکاردێنێت.

شــــێخ ـی ئیسـلام ابن تـیمیە بەم وتە بەڕوونی مەنهەج خۆی ڕوون دەکاتەوە ـدەفەرموێت : (فأما الناشئ بديار المسلمين ممن يُعلم أنه قد بلغته هذه الأحكام فلا يقبل قوله أي: لم أعلم ذلك) [شرح العمدة (51)]

واتا : ئەوکەسـەی لەوڵاتی موسڵمـانان دەژێت وە زانرابێت حوکمەکانی (نوێژ و ڕۆژوو وحەرامی ئارەق ..هتد) پێگەیشتوە (باسی پێ گەیشتن دەکـات نەکـ ڕونکردنەوە) ئەوا لێی قبوڵ ناکرێت کـەبڵێت من حوکمی ئەم شتەم نەزانیوە .

شیخ ـی ئیسلام ابن تیمیە بەم وتـەیەش دەریدەخات کەبڕوای لە (بابەت عوزر بەجەهل) بەم شێوەیەیە : (وفي الحقيقة فكل رد لخبر الله أو أمره فهو كفر دقّ أو جلّ لكن قد يعفى عما خفيت فيه طرق العلم وكان أمرا يسيرا في الفروع بخلاف ما ظهر أمره وكان من دعائم الدين من الأخبار والأوامر) [الدرر السنية (10/ 388)]

واتا : لەڕاستیدا هەموو ڕەدکردنەوەیەک بۆ هەواڵێکی الله یان فەرمانەکەی ئەوە کوفرە جا بچوک بێت یان گەورە بەڵام ئەوەی کە

شاراوەیە لە ڕێگەکانی زانست و بابەتێکی بچوکی فەرع ی بێت ئەمە لێخۆشبونی بۆدەبێت بەپێچەوانەی ئەوبابەتانەی ئاشکران ولەپایەکانی ئیمانن لەهەواڵ وفەرمانە شەرعیەکان.

شێخ ئیسلام ابن تیمیە دەفەرموێت : (ومن زعم أن الصحابة ارتدوا بعد رسول الله - عليه الصلاة والسلام - إلا نفراً قليلاً لا يبلغون بضعة عشر نفساً أو أنهم فسقوا عامتهم، فهذا لا ريب أيضاً في كفره لأنه مكذب لما نصه القرآن بل من يشك في كفر مثل هذا فإن كفره متعين وكفر هذا مما يعلم بالاضطرار من دين الإسلام) [الصارم (586 "587)]

واتا : هەرکەس بڕوای وابێت هاوەڵان لە پاش مردنی پێغەمبەر ﷺ هەڵگەڕاونەتەوە لە ئیسلام ئیلا چەند هاوەڵێک نەبێت کە ژمارەیان ناگاتە سیانزە یان پانزە کەس یان بڵێت هەموو هاوەڵان فاسق بون ئەم کەسە گومان لە کوفریدا نیە چونکە چەندین دەقی قورئانی بە درۆخستۆتەوە بەڵکو ئەوەشی گومانی هەبێت لە کوفری ئەم جۆرانە دەبێت ئەو کەسەش تەکفیربکرێت وەکوفری ئەم کەسەش بە پێویستی زانراوە لە دین. (کەواتە ابن تیمیە پێش مردنی خۆی ئەو قسانەی کردوە رحمە اللە وە بەوقسانەشی مەنهەجی ڕوون دەبێتەوە وە وەکو زانا نەجدیەکان دەفەرموون ئەمە مەزهەبی ابن تیمیە بوە لەم بابەتەدا).

وە وتەکان زۆر زۆرن بەڵام لێرە ئەمەوێ شتێ بڵێم ئەوانەی دێن تەکفیری ابن تیمیه دەکەن لەسەر ئەوەی گوایە عوزر بەجەهلی داوە لەبابەتە ئاشکراکان ی دین ئایا ئەتوانن تەکفیری ئیمام ی احمدیش بکەن کەسەرەتا تـەکفیری جەهمیەکـان ی نەدەکـرد ؟

ئیمام احمد فەرموویەتی : (كنت لا أكفرهم حتى قرأت آيات من القرآن)

[طبقات الحنابلە ج1 ص 414]

واتا : من سەرەتا تەکفیری جەهمیەکانم نەدەکرد تاکو چەند ئایەتێکم خوێندەوە لەقورئان

ئایـا ئەتوانن بڵێن ئیمام احمد لەوسەردەمە کافربوە کەتەکفیری جەهمیەکانی نەکردووە بە زانا وعەوامی جەهمیەکانیشەوە؟ ئایا تەکفیری دەکەن؟ بێگومان نەخێرناتوانن ئەڵێن عوزری هەبوە ئەی ئایا ئەو عوزر بۆچی بۆ ابن تیمیه نابێت ؟؟

– ئەمە لەکاتێـکدا ئەگەر گریمان ابن تیمیه لەسەر مەنهەجی عاذریش مردبێت ئەی چجای مەنهەجی کۆتای ابن تیمیه وەکـ لەوتەکانیدا ئەدرەوەشێتەوە جیاوازیکردنە لەنێوان بابەتی ئاشکرا و بابەتی خەفی.

مەلا هەڵۆ ئەبێت هەموو کات چەکوشی زانست بەیت بەسەریا تا جورئەت نەکات بەدەمە شرِ وپرِ لە جەهلەکەی هەر قسە فرِێ بات ئەمجارە هاتوە "درۆ بەناوی شێخ ی ئیسلام ابن تیمیە ئەکات" ئەڵێت تۆ بەرگی ابن تیمیەت لەبەرکردووە بەڵام کوا وەک ابن تیمیە تەکفیری ئەعیانی گروپە گومرِاکانت کردووە وەکچۆن ابن تیمیە تەکفیری رِازی وجوینی، ئەکات وە ئەوانەی دووژمنی ابن تیمیە بوون بوون بەهۆکاری کوشتنی ابن تیمیە تۆ هەموویان بە موسڵمان وئیمام ئەزانیت ئەگەر ئەوانە موسڵمان وئیمام بووبن کەواتا ابن تیمیە لەسەر باطل بووە ئەی بۆنایەی دانی پێیدانێی؟

ئەڵێت ئەوانەی قسەی ابن فیروز نەقلێ ئەکەن تۆ ئەوانەشت پێ موسڵمانە (واتا لای هەڵۆ ئەوەی قسەی دحلان وابن فیروز نەقلێ بکات کافرە)

با بچینەسەر وەڵامدانەوەکەی :-

ابن تیمیە خۆی عوزری یاوە بەسەرەگەورە و عالم وقاضیە جەهمیەکان وحلولیەکان کەدووژمنی سەرسەختی ابن تیمیە بوون کەواتا درۆ مەکە بەناوی ابن تیمیەوە واپیشان مەیە کەتۆ لەسەر مەنهەجی ابن تیمیەی

چونکـە ابن تـیمیە بەعەقیدەی تۆکـافرە. سەیرکـەن ابن تـیمیە چی ئەفـەرموێ رحمە الله تعالـى : (كنت أقول للجهمية من الحلولية والنفاة الذين نفوا أن الله فوق العرش لما وقعت محنتهم: أنا لو وافقتكم كنت كافراً لأني أعلم أن قولكم كفر. وأنتم عندي لا تكفرون لأنكم جهال. وكان هذا خطاباً لعلمائهم وقضاتهم وشيوخهم وأمرائهم) [الرد على البكري لابن تيمية (ص: ٢٥٩)]

واتـا : من بەجەهمـیەکانم وت لەحلولیەکـان و لەنفاة لەوانەی نەفـی ئەوە ئەکەن الله تعالـى لەسەر عەرش بێت لەکاتـی میحنەت وتاقیکردنەوەکـە پێم وتن ئـەگەر من موافەقەی ئێوە بـکەم ئەوا کـافرەبم بەڵام ئێوە لەلای من کـافرنین چونکـە جاهلن وە ئەمەشـم ئاراستەی زانـاکانیان و قاضیەکانیان وشێخەکانیان و کاربەدەستەکانیان کـرد.

– جـا سەرنج بەن ئەم وتە "ابن تـیمیە لەکتابی الرد على البكری باسی ئەکـات" کەهەلۆ لەم ڤیدۆیـە باسی ئەکـات ابن تـیمیە ئەم وتەیـە لەم کتێبە ئەگێڕێتەوە تا بەمخالف بلێت مەنهەجی ابن تـیمیە لەتەکـفیری ئەو کۆمەڵە جەهمیانە بریتیەلەتەکـفیرکردن دوای ئیقامە حوجە وە ابن تـیمیە زۆر بەجورئەتەوە وتویەتـی گەرمن موافق ی ئێوە بکەم من کافر ئەبم چونکە ابن تـیمیە علمی هەیە ئەزانێت ئەو عەقیدە کوفرە، بـەڵام

بەزاناکانی ئەوان وکاربەدەستەکانیان و قاضیەکانیان ئەڵێت ئێوە جاهلن بۆیە تەکفیرتان ناکەم "کەواتا ابن تیمیه بەو پەڕی جورئەت و ئازایەتیەوە زاناکان و دەسەڵاتدارەکانیان بە جاهل ناو ئەبات" وعەقیدەکەشیان بەکوفری ناو ئەبات بەڵام ئەڵێت تەکفیرتان ناکەم چونکە جاهلن کەواتا عەقیدەی ابن تیمیه عوزردانە بەجەهل تەنانەت بۆ دووژمن و سەرکردە جەهمیەکانی خۆی کەواتا بە قسەکەی مەلا هەڵۆ ابن تیمیه لەسەر باطل بووە چونکە ئەوانی پێ موسڵمان بووە ! وە هەر خودی شێخ ـ ئیسلام ابن تیمیه ئەفەرموێت :

أن القول قد يكون كفرا كمقالات الجهمية .. ولكن قد يخفى على بعض الناس أنه كفر، فيطلق القول بتكفير القائل، كما قال السلف: من قال القرآن مخلوق، فهو كافر. ومن قال : (إن الله لا يرى في الآخرة، فهو كافر. ولا يكفر الشخص المعين حتى تقوم عليه الحجة كما تقدم، مع أن أحمد لم يكفر أعيان الجهمية ولا كل من قال إنه جهمي كفره ولا كل من وافق الجهمية في بعض بدعهم ؛ بل صلى خلف الجهمية الذين دعوا إلى قولهم وامتحنوا الناس وعاقبوا من لم يوافقهم بالعقوبات الغليظة لم يكفرهم أحمد وأمثاله) [مجموع فتاوى ابن تيمية7/505]

واتا : ئـەكرێ وتەكە كوفر بێت وەكـ وتەی جەهمیـــەكان بەڵام لەلای هەنێ لەخەڵكـی شاراوەیـە ئەو وتەیـە كوفرە بۆیە بەشێوەی موطلەق ئەوترێ ئەوەی وابڵێت كـافرە وەكچۆن سـەلەف ئەیـانفەرموو ئەوەی بڵێت قورئان مەخلوقە كـافرە ئەوەی بڵێت الله نابینرێ لەقیامەت كـافرە بـەڵام كەسی دەستنیشانكراو بەدیاری كـراوی تەكـفیرناكـرێت تـا ئیقامە حوجە ئەكرێت لەگەڵ ئەوەشـدا ئیمام ـی احمد تەكفیری تاك تاكی جەهمیەكان ـی نەئەكرد وەتەكـفیری هەموو كەسێكی نەئەكرد كەپێی بوتایە فڵان كەس جەهمیە (نمونەی ابو ثور كەئیمام احمد فەرمووی جەهمیە بەڵام كاتێ ابو ثور مرد ئیمام ـی احمد فەرمووی ڕەحمەت ـی الله ـی لێ بێت) وەتەكفیری هەموو ئەوانەی نەئەكرد كەلەشتانێك هاوڕای جەهمیەكانیان ئەكـرد بەڵكو ئیمام احمد نوێژی لەپشتیانەوە ئەكرد لەكاتێكدا ئەوان بانگەشەیان بۆقورئان مەخلوقە ئەكرد وسزای ئەوانەشیان ئەیا كەوتەی جەهمیەكانیان قبوڵ نەكردایە بەسزای سەخت وتوند لەگەڵ ئەوەشدا ئیمامی احمد وهاوشێوەكانی تەكفیری دیاریكراوی ئەوانەیان نەئەكرد (وتەی تـریش زۆر كەعەقـیدەی ابن تـیمیە بەموسڵمان دانانی زانا و گەورەی ئەشاعیرە و جەهمیەكانە و عوزردانە پـێیـان)

پـاشان هەڵۆ چەواشەی تەلەبە نەخوێندەوارەکانی ئەکات ئەڵێت "ابن تیمیە تەکفیری رازی وجوینی کردووە" بـابزانین هەڵۆ ڕاستەکات یان درۆ شێخ ی ئیسلام ابن تیمیە ئەفەرموێت : (وقد تأملت كلام أئمة هؤلاء الطوائف كأبي الحسين البصري ونحوه من المعتزلة وكابن الهيصم من الكرامية وكأبي الحسن نفسه والقاضي أبي بكر وأبي المعالي الجويني وأبي اسحاق الأسفراييني وأبي بكر بن فورك وأبي القاسم القشيري وأبي الحسن التميمي والقاضي أبي يعلى وابن عقيل وابن الزاغوني غفر الله لهم ورحمهم أجمعين) [منهاج السنة (2 / 571 -571)]

واتـا : سەرنجی وتەی پێشەوایانی ئەو کۆمەڵ وگروپانەم یاوە وەک "ابی الحسين البصری وهاوشێوەکانی لەموعتەزیلە وەک ابن الهيصم لەکەرامیە وەقاضی ابی بکر وابی المعالی الجوینی وابی اسحاق ی الاسفراییني وابی بکر ابن فورك وابی قاسم القشیری وابی الحسن التمیمی والقاضی ابی یعلی وابن عقیل وابن الزاغونی" الله لەهەموویان خۆش بێت وڕەحمەت لەهەموویان بێت

– ئـەوە ابن تیمیە ناوی زانا وسەرۆکی کۆمەڵە موعتەزیلی وکەڕامی و ئەشعەری و جەهمیەکان ئەهێنیت بە جوینی یشەوە کە هەڵۆ وتی

ابن تیمیه تەکفیری کردووە کەچی ابن تیمیه ڕەحمەتی بۆناردوون و داوای لێخۆشبوونی بۆکردوون.

پاشان بابچینه سەر ڕازی : ڕازی کەسێک بوو پەرستنی ئەستێره ومانگی حەڵاڵ کرد ئەمە کوفر وشیرکێکی ئاشکرایە هەرکەس بیکات کافرەبێت و عوزری بۆنیە بەڵام هەڵۆ چەواشەی تەلەبە جاهلەکانی ئەکات ئەڵێت ابن تیمیه تەکفیری ڕازی کردوە ئەوە باس ناکات کە ابن تیمیه ئەفەرموێت ڕازی تەوبەی کردووە بەموسڵمانی مردووە وەڕەحمەت ئەنێرێ بۆ ڕازی.

سەیرکەن ابن تیمیه چی ئەفەرموێت : (أَنَّ مِنْهُمْ مَنْ يُصَنِّفُ فِي دِينِ الْمُشْرِكِينَ وَالرِّدَّةِ عَنْ الْإِسْلَامِ ، كَمَا صَنَّفَ الرَّازِي كِتَابَهُ فِي عِبَادَةِ الْكَوَاكِبِ وَالْأَصْنَامِ ، وَأَقَامَ الْأَدِلَّةَ عَلَى حُسْنِ ذَلِكَ وَمَنْفَعَتِهِ ، وَرَغَّبَ فِيهِ ، وَهَذِهِ رِدَّةٌ عَنْ الْإِسْلَامِ بِاتِّفَاقِ الْمُسْلِمِينَ ، وَإِنْ كَانَ قَدْ يَكُونُ تَابَ مِنْهُ وَعَادَ إِلَى الْإِسْلَامِ) [مجموع الفتاوى " (4/ 55)]

واتا :کەسی وایان هەیە کتێبی نوسیوە لەبارەی دینی مووشریکان وهەڵگەڕانەوە لە ئیسلام وە کچۆن ڕازی کتێبی نوسی لە بارەی پەرستنی ئەستێره و بتەکان و بەڵگەی تێدا هێناوەتەوە لەسەر باشی پەرستنی

ئەوانە و سودەکانی ئەگەرچی ئەکرێت تەوبەی لەوەکردبێت و گەڕابێتەوە بۆئیسلام.

وە سەرنجی ئەم وتەیەی "شێخی ئیسلام بەن کە ئیقرار بەتەوبەکەی ڕازی ئەکات وڕەحمەتی بۆ ئەنێرێت" : (ما سلكه أهل البدع من أهل الفلسفة والكلام لا يصلون إلى علم ويقين، بل إنما غاية صاحبه الشك والضلال ، وهذا مما اعترفت به حذاقهم، وممن اعترف به أبو عبد الله الرازي رحمه الله في غير موضع من كتبه ، لقد تأملت الكتب الكلامية والمناهج الفلسفية فما رأيتها تشفي عليلاً ، ولا تروي غليلاً ، ورأيت أقرب الطرق طريقة القرآن ، أقرأ في الإثبات : (الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى) [طه/5] و (إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ) [فاطر/10] وأقرأ في النفي : (لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ) [الشورى /11] (وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا) [طه/ 110] . ومن جرب مثل تجربتي عرف مثل معرفتي " .وهذا قاله في آخر عمره في آخر ما صنفه وهو كثير التناقض ، يقول القول ثم يرجع عنه ، ويقول في الآخر ما يناقضه ، كما يوجد هذا في عامة كتبه ، تغمده الله برحمته ، وعفا عنه وسائر المؤمنين (رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ

رَحِيمٌ) وتوبته معروفة مشهورة " [بيان تلبيس الجهمية" (8/ 529-530)]

واتـــا : ئەوەی ئەهلی بیدەع گرتویانەتە بەر لە ئەهلی فەلسەفە وکلام ناگەن بە علم ویەقین بەڵکو خاوەنەکەی لە گومان وگومڕایدا ئەبێت وەک چۆن پسپۆڕەکانی ئەو بوارە خۆیان دانیان بەوە داناوە لەوانەش کەدانی بەو ڕاستیەدا ناوە "ابو عبدالله ى الرازى ـه رحمه الله" لەچەند شوێنێ لە کتێبەکەی بەو لەفزە ئەڵێت کتێبە فەلسەفی وکەلامیەکانم خوێندوە وتێڕامانم تێکرد بەڵام نەم بینی نەخۆشیەک چارەسەرکات و تینوێتی بشکێنێت بەڵام بۆم دەرکەوت نزیکترین ڕێگا قورئانە ئایەتەکانی اثبات کردن بخوێنەوە (الله لەسەر عەڕش بەرزوبڵندە) وەئایەتی (هەموو وشەیەکی پیرۆزو و پاک بۆلای الله سەر دەکەوێ وە هەموو قسەو ئاکارێکی چاک و پاکیش بەرەو لای خۆی بەرزی دەکاتەوەو وەری دەگرێ و قبوڵی دەکات) "واتا اثبات ى علوى الله ئەکات" ئەوەی هەمان ئەزموونی منی هەبوبێت ئەوا هەمان شت ئەزانێت وەک من زانیومە ئەمەش کۆتا شتە کە لەکۆتای تەمەنیدا لە کۆتا نوسراویدا نوسیویەتی ئەو کتێبەش خۆهەڵوەشاندنەوەی زۆری تێدایە شتێ ئەڵێت

دواتر لەوشتە ئەکشێتەوە وە لەکۆتایدا شتێ ئەڵێت ئەوانی تر هەڵئەوەشێنێتەوە وەک چۆن ئەم شتە لەهەموو کتێبەکانی ـدا بونی هەیە الله ڕەحمی پێ بکات ولەویش وهەموو باوەڕداران خۆش بێت ...

- کەواتا ئەم مەلا هەڵۆیە کەخۆی جاهلە ئێ بێدەنگبە قسە مەکە کەمێ ڕێز بۆ کەسایەتی خۆت دانێ ناکرێت هەر دەم کەیتەوە بەجەهل قسە بکەیت وئێمەش چەکوش بەین بەسەرتا هەر کەمێ شەرمت بێت بەزەیەکت بەخۆتا بێت داوات لێ ئەکەم جارێ پێنج ساڵ بخوێنەوە بەلام یەک وشەش مەڵێ تا هەرکەمێ زانستێکی دامەزراو فێرئەبیت دواتر وەرە بەعلم قسە بکە ناکرێ تەمەنێکی پیر وریشێ سپیت هەیە وەک منداڵێک دانیشتوی هەرقسە فرێ ئەیەیت بە جەهلەوە خۆشت لێ بۆتە عالم هەرجارێ شێوازی قسەکردن و خۆجوڵانەوەت لە شێوازی زانایان ناچێت زانایان بەسەکینەت و وقار و شکۆوە دائەنیشن قسە ئەکەن کەچی تۆ ڕۆڵی کۆمیدیا ئەبینیت کاتێ بەحسابی خۆت قسە ئەکەیت.

- پاشان خاڵی سێهەم وکۆتایی ئەڵێت "ئەوانەی وتەی دحلان وابن فیروز نەقلێ ئەکەن تۆ ئەوانیشت پێ موسڵمانە" ئەم قسەی هەڵۆ ڕێک قسەی

خەواریجەکانە که شێخ عبداللطیف ی نەوەی شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب ڕەدی یانەوە

الشيخ عبد اللطيف آل الشيخ رحمه الله لەباسی دووخەوارج ی سەردەمی خۆی دەفەرمویت : (يقولون: أهل الإحساء يجالسون ابن فيروز ، ويخالطونه هو وأمثاله ممن لم يكفر بالطاغوت ، ولم يصرح بتكفير جده الذي رد دعوة الشيخ محمد ولم يقبلها وعاداها. قالا: ومن لم يصرح بكفره فهو كافر بالله لم يكفر بالطاغوت ومن جالسه فهو مثله. ورتبوا على هاتين المقدمتين الكاذبتين الضالتين ما يترتب على الردة الصريحة من الأحكام .. فكشفت شبهتهم وأدحضت ضلالتهم ، بما حضرني في المجلس ، وأخبرتهم ببراءة الشيخ من هذا المعتقد والمذهب) [مجموعة الرسائل والمسائل النجدية (3/4)، الدرر السنية (1/475)]

واتــا : ئەیانگوت خەڵکی احساء لەگەڵ ابن فیروز وهاوشێوەکانی دائەنیشن کەئەوان کوفریان بەطاغوت نەکردوە وە ابن فیروز تەکفیری باپیری خۆی نەکردووە چونکە باپیری ڕەدی دەعوەکەی شێخ محمد یاوەتەوە ودژایەتی کردووە بۆیە وتیان ئەوەی تەسریح نەیات بە تەکفیرکردنی ئەوە کافرە و کوفری بەطاغوت نەکردوە ئەوەشی لەگەڵی

دانیشێت هەروەک ئەو کافرە لەسەر ئەساسی ئەم دوو پێشەکیە درۆییە گومڕاییە حوکمەکانی ڕیدەی سەحیحیان بەسەر ئەوانەدا ئەچەسپاند کەخۆیان تەکفیریان ئەکردن بۆیە منیش گومانەکەیانم ئاشکرا کرد وگومڕایەکەیانم پوچەڵکردەوە کە لە مەجلسێکدا ئامادەبون لەگەڵم وە هەواڵم پێیان کە شێخ محمد لەو بیروباوڕەڕە بەریئە.

– کەچی هەڵۆ هاتوە ئەڵێت ئەوانەی قسەی ابن فیروز نەقل ئەکەن تۆ ئەوانیشت پێ موسڵمانە واتا لای هەڵۆ ئەوەی قسەیەکی ابن فیروز نەقڵ بکات کافرە کەچی "شێخ عبداللطیف ال الشیخ ئەفەرموێت شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب لەو عەقیدە تەکفیرکردنە زیادەڕەوییە بەریئە"

مەلا هەڵۆ ئەمجارەیان بەدەمە پیس وزمانە زبرەکەی بۆ سەر زانایان و موجـاهیدان هێرشی نارەوا دەکاتە سەر شـێخ ـی ئیسلام ابن تـیمیە و بەوە تۆمەتباری دەکات کەبیدعەی عوزر بەجەهلی بۆ ئەشعەریەکان داهێناوە کەواتە "**هەڵۆ شێخی ئیسلام بەمبتدع دەزانێت**" دواتر دەڵێت مەنهەجی حەرەکیەکان (واتـا موجاهیدان لەهەموی خراپترە ئایا هێشتا هیچ موناسـرێ هەیە بەرگری لەم بۆگەنە بکات؟).

وەڵامێک بۆ مەلا هـەڵۆی نەفـام :-

ئێستا بابزانین عوزردان لەبابەتی جاهل بون وتەئویلکردن ـی ناو و سیفاتەکان ـی الله تعالی بیدعەی ابن تیمیەیە رحمـه الله ؟ یان مەنهەجی پێغەمـبەر ﷺ و سەلەفە ؟

پێغەمبەر ﷺ بەسەرهاتی پیاوێ دەگێرێتەوە : (أسرف رجلٌ على نفسه، فلما حضره الموتُ أوصى بنيه فقال: إذا أنا مت، فأحرقوني، ثم اسحقوني، ثم اذرُوني في الريح في البحر، فوالله لئن قدَر عليَّ ربي ليعذبني عذابًا ما عذَّبه به أحدًا، قال: ففعلوا ذلك به، فقال للأرض: أدِّي ما أخذتِ، فإذا هو

قائم، فقال له: ما حملكَ على ما صنعتَ؟ فقال: خشيتُك يا رب - أو قال: مخافتك - فغفر له بذلك) [رواه الشيخان]

واتـــا : كە ئەم پیاوە هێندە تاوانی زۆر بـوو وەسێتی بۆ منداڵەکانی کرد وتی گەر مردم ئەوا بمسوتێنن و خوڵەکەم بەن بەدەم شەپۆلی با و دەریاوە چونکە خۆ ئـەگەر الله بتوانێ زیندووم کاتەوە سـزایەک سزام ئەیات سزای کەس ـی نەیابێت بۆیە کورەکانی وەسێتەکەیان جێ بەجێکرد کاتێ لەقیامەت ـدا الله لێی ئەپرسێ بۆچی واتکرد پیـاوەکە دەڵێت لەترسی تۆ ئەی پەروەردگارم الله ـش بەوهۆیەوە لێی خۆشەبێت.

– کەواتـا ئەم پیاوە جاهل بوە بەسیفەتی دەسەڵات ـی الله کە ئەم سیفەتەی الله بەئەقڵ وفیطرەت دەزانرێت کەچی هێشتا الله تعالى عوزری لێ قبوڵ کرد

بە تێگەیشـتنی سەلەف و زانایان :-

ئیمام ابن قتيبة رحمه الله دەفەرموێت :- (قد يغلط في بعض الصفات قوم من المسلمين، فلا يكفرون بذلك) [(شرح مسلم) للنووي (٥/ ٥٩٨ - ٥٩٩)]

واتا : کەسانێ لەموسڵمانان هەڵە دەکەن لەهەنێ سیفاتی الله تعالی بەوە کافرنابن.

ئیمام شافعی رحمه الله دەفەرموێت : (لله أسماء وصفات لا يسع أحداً ردها، ومن خالف بعد ثبوت الحجة عليه، فقط كفر. وأما قبل قيام الحجة، فإنه يعذر بالجهل) [فتح الباري (١٣/ ٤٠٧)]

واتا : الله تعالی ناو وسیفاتی هەیە جائیزنیە هیچ کەسێ ڕەدی بکاتەوە هەرکەسێ پێچەوانەی بکا لەپاش ئیقامە حوجە ئەوا کافرە بەڵام پێش ئیقامە حوجە عوزری بۆ هەیە بە نەزانین.

الامام ابن ابي عاصم (ت 287 هـ) لەبارەی جەهمیە موعطلەکانەوە دەفەرموێ : (والقرآن كلام الله تبارك وتعالى تكلم الله به ليس بمخلوق، ومن قال: مخلوق، ممن قامت عليه الحجة فكافر بالله العظيم، ومن قال من قبل أن تقوم عليه الحجة فلا شيء عليه) [كتاب السنة له 2/645 ط المكتب الاسلامي]

واتا : قورئان وتەی الله یە والله قسەی پێکردوە ومخلوق نیە هەرکەس بڵێت قورئان مەخلوقە لەوانەی کە ئیقامە حجە کراون ئەوا کافرە بە

الله ی گەورە هەرکەسێ پـــێش ئیقامە حجــە بڵێت قورئان مەخلوقە ئەوا هــیچی لەسەرنیە.

ئیمام شافعی رحمە الله دەفەرموێت : (لله أسماء وصفات لا يسع أحداً ردها، ومن خالف بعد ثبوت الحجة عليه، فقط كفر. وأما قبل قيام الحجة، فإنه يعذر بالجهل) [فتح الباري (١٣/ ٤٠٧)]

واتـا : الله تعالى ناو وسیفاتی هەیە جائیزنیە هیچ کەسێ ڕەدی بکاتەوە هەرکەسێ پێچەوانەی بکا لەپاش ئیقامە حوجە ئەوا کافرە بەڵام پێش ئیقامە حوجە عوزری بۆ هەیە بە نەزانین.

ئـیمامی بوخاری (ت 256 هـ) لەبارەی ئەعیانی جەهمیەکانەوە دەفەرموێت : (وكل من لم يعرف الله بكلامه أنه غير مخلوق فإنه يعلم، ويرد جهله إلى الكتاب والسنة، فمن أبى بعد العلم به، كان معاندا، قال الله تعالى: {وما كان الله ليضل قوما بعد إذ هداهم حتى يبين لهم ما يتقون} [التوبة: 115].

واتـا هەرکەسێ الله نەناسێت بەوتەکەی کەباوەڕی وابێت قورئان مەخلوق نیە ئەوا ئەوکەسە فێردەکرێت و جەهلەکەی لادەبرێ بەقورئان و سونەت

گەر پاش زانست ملکەچ نەبوو ئەوا کەسێکــی عینادە الله فەرموویەتی :

(وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُم مَّا يَتَّقُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) [التوبة : ١١٥]. واتـــا :خۆ پاش ئەوەی الله خەڵکێکی خستبێتە سەر ڕاستەڕێ، ئیتر نەبووە جارێکی تر گومڕایان بکات تا ئەو شتانەیان بۆ ڕوون بکاتەوە کە دەبێ خۆیانی لێ پارێزن.

ئیمام عون بن یوسف رحمه الله أبو بكر المالكي رحمه الله له رياض النفوس دەیگێڕێتەوە سلیمان بن سالم دەڵێت من دانیشتبوم لەلای عون بن یوسف سێ کەس هاتن وتیان : «مات عندنا رجل يقول بخلق القرآن، فما نصنع به؟» فقال: «إن وجدتم من يكفيكم مؤنته فلا تقربوه»، فسكتوا ثم أعادوا السؤال ثانية فأجابهم بمثل الأول. ثم أعادوا السؤال ثالثة، فأجابهم بمثل ذلك، فقالوا: «لا نجد من يكفينا مؤنته» فقال لهم: «اذهبوا فواروه من أجل التوحيد» قال سليمان : «يريد تغسلونه وتكفنونه وتصلون عليه وتدفنونه»

واتـــا : پیاوێ لای ئێمە مردووە دەیگوت قورئان مەخلوقە چی لێ بکەین ؟ فەرمووی گەر کەسانێ هەن بەڕێی بخەن ئێوە لێی نزیـک مەبەنەوە بێ

دەنگبون پاشان پرسیارەکەیان دووبارەکردەوە تا دووجار بەوشێوە وەڵامی یانەوە لە جاری سێهەم وتیان کەس نیە مەراسیمی مردنەکەی بەڕێوەبەرێت ئیمام فەرمووی : بڕۆن مەراسیمەکەی بۆ بەڕێوەبەرن لەبەر خاتری تەوحید سولەیمان دەفەرمویت : مەبەستی عون بن یوسف ئەوە بوو واتا بڕۆن بیشۆن و کفنی بکەن و نوێژی لەسەر بکەن و دەفنی بکەن.

– ئایا عوزردان بە وتەی کوفری جەهمیەکان بیدعەی ابن تیمیە بوو ؟

الإمام الحافظ قوام السنة أبوالقاسم الأصبهاني رحمه الله ـ دەفەرمویت :

(ومن تعمد خلاف أصل من هذه الأصول وكان جاهلاً لم يقصد إليه من طريق العناد فإنه لا يكفر، لأنه لم يقصد اختيار الكفر ولا رضي به وقد بلغ جهده فلم يقع له غير ذلك، وقد أعلم الله سبحانه أنه لا يؤاخذ إلا بعد البيان، ولا يعاقب إلا بعد الإنذار فقال تعالى: {وما كان الله ليضل قوماً بعد إذ هداه} فكل من هداه الله عز وجل ودخل في عقد الإسلام فإنه لا يخرج إلى الكفر إلا بعد البيان) [الحجة في بيان المحجة (2/511)]

هەرکەسێ بەئەنقەست پێچەوانەی ئەصڵێ لە ئصولەکانی ئەهلی سونەت بکات وە جاهل بێت وە ئەو پێچەوانەکردنەی لە عینادیەوە نەبێت ئەوا کافرنابێت چونکە ئەو مەبەستی هەڵبژاردنی کوفرنەبوە و بەکوفر ڕازی نەبوە بەڵکو هەموو هەوڵ وکۆششەکەی گەیاندویەتی بەوەی کە لەسەریەتی وە الله ش فێری کردوین کە لەوکەسانە ناگرێت ئیلا پاش ڕونکردنەوە وفێرکردن نەبێت وە سزای کەسیش نادات ئیلا پاش ئاگادارکردنـەوەی نەبێت الله دەفەرموێت : (وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُم مَّا يَتَّقُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) [التوبَة : ١١٥] واتــا : خۆ پاش ئەوەی الله خەڵکێکی خستبێتە سەر ڕاستەڕێ، ئیتر نەبووە جارێکی تر گومڕایان بکات. ئەم ئایەتەش سەبارەت بە هەندێ لەو موسڵمانانە هاتە خوارێ کە داوای لێبوردنیان کردبوو بۆ موشریکەکان، لە پاشان ترسان کە الله لێیان تورەبێت ئینجا ئەم ئایەتە دابەزی (حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُم مَّا يَتَّقُونَ ۚ) ئەو شتانەیان بۆ ڕوون بکاتەوە کە دەبێ خۆیانی لێ پارێزن بێگومان الله بەهەموو شتێک زاناو بەئاگایە. هەرکەسێ هاتبێتە ناوئیسلامەوە لەئیسلام دەرناچێت ئیلا لەپاش ڕونکردنەوە نەبێت.

ئایا عوزردان بە کوفری ئەسماء وصیفات بیدعەی ابن تیمیە بوو یان وتەی الله وسونەت و وتەی سەلەف بوو ؟ ئایا هەڵۆ تەکفیری صحابەش دەکات ؟؟

الحافظ ابن عبد البر رحمه الله دەفەرموێ : و أما جهل هذا الرجل المذكور في هذا الحديث بصفة من صفات الله في علمه وقدرته، فليس ذلك بمخرجه من الإيمان, ألا ترى أن عمر بن الخطاب وعمران بن حصين وجماعة من الصحابة سألوا رسول الله ﷺ عن القدر. ومعلوم أنهم إنما سألوه عن ذلك وهم جاهلون به، وغير جائز عند أحد من المسلمين أن يكونوا بسؤالهم عن ذلك كافرين، أو يكونوا حين سؤالهم عنه غير مؤمنين, وروى الليث عن أبي قبيل عن شُفَيٍّ الأصبحي عن عبد الله بن عمرو بن العاص- فذكر حديثاً في القدر، وفيه: فقال أصحاب رسول الله ﷺ : فأي شيء نعمل إن كان الأمر قد فرغ منه؟ ، فهؤلاء أصحاب رسول الله ﷺ وهم العلماء الفضلاء سألوا عن القدر سؤال متعلم جاهل؛ لا سؤال متعنت معاند، فعلمهم رسول الله ﷺ ما جهلوا من ذلك، ولم يضرهم جهلهم به قبل أن يعلموه، ولو كان لا يسعهم جهله وقتاً من الأوقات؟ لعلمهم

ذلك مع الشهادة بالإيمان) [التمهيد 18/46،47]

واتــا : جاهل بــونی ئەم پیاوەی کە باسکرا لەم فەرموودەیەدا کە جاهل بوو بەسیفەتێ لە سیفاتەکانی الله لە زانست و هێزی الله ئەوە ئەم جاهل بونەی لە ئیمان دەری نــاکــات، ئایا نابینیت عمری کوڕی خطاب و عمران ی کوڕی حصین وکۆمەڵی لە هاوەڵان پرسیاریان لە پێغەمبەر ﷺ کرد لەبارەی قــەدەر وە زانراویشە کاتێ ئەوان پرسیاریان لە پێغەمبەر ﷺ کرد خۆیان نەیان دەزانــی وە هیچ ڕەوانیە لەلای هیچ موسڵمانێك بڵێت هاوەڵان بەو پرسیارکردنەیان کــافر بونە یان لەکاتی پرسیارکردنەکەدا ئیماندار نە بوونە لیث گێڕاویەتیەوە لە ابی قــبیل لە شفی الاصبحی لە عبدالله ی کوڕی عەمری کوڕی عاص کەباسی فەرموودەی قەدەر دەکات و دەفەرموێت هاوەڵانی پێغەمــبەر ﷺ وتیان بۆچی کردەوە بــکەین مادام لە قەدەردا هەمو شتێ بڕاوەتەوە؟ ئائەوانە هاوەڵی پێغەمبەربون ﷺ وەزانا وچاکەکانی ئومەت بون پرسیاریان لەبارەی قەدەرەوە کرد پرسیاری کەسێکی نەزان کەبیەوێ خۆی فێربکات نەك پرسیارکردنێکی بۆملکەچ نەبون وعینادی کردن جا پێغەمــبەر ﷺ

فێری کردن ئەوەی کەپێی جاهیل بـون وە ئەو جاهیل بونەشیان زیانی پێ نەگەیاندن پێش ئەوەی بیزانن ئەگەر جـاهل بون نەبوایە لەهیچ کاتێ لەکاتەکاندا ئەوە لە دوای ئەو پرسیارەوە پێغەمبەر ﷺ داوای ئەوەی فێری کردن داوای لێ دەکردن شەهادە بهێننەوە بۆ ئەوەی ببنەوە بەموسڵمان .

ئـیمام احمـد معتصمی جەهمی عەقیدەی بەبـرای خۆی زانیوە دەفـەرموێـت : (وقد جعلت أبا إسحاق "المعتصم" في حل ورأيت الله عز وجل يقول وليعفوا وليصفحوا ألا تحبون أن يغفر الله لكم وأمر النبي ﷺ أبا بكر بالعفو في قضية مسطح، ثم قال أبو عبد الله: العفو أفضل، وما ينفعك أن يعذب أخوك المسلم بسببك ولكن تعفو وتصفح عنه، فيغفر الله لك كما وعدك) [المحنة عبدالغـنى المقدسي 92]

واتـا : گەردنی باوکی ایسحاق (معتصمم) م ئازادکـرد چونکە الله تعالى فەرموویـەتی لێبوردە بن ئایا ناتانەوێ الله لێتان ببورێت وە پێغەمبەر ﷺ فەرمان ـی بە ابـو بکر کـرد بەلێبـوردەیی لە ڕووداوەکـەی مسطح ئیمــام ـی ئەحمەد دەفەرموێت : لێبوردن چــاکترە چی سودێکت پێ دەگا

ئەگەر براکەت بەهۆی تۆوە سزا بدرێت لە قیامەت بەڵکو لێخۆشبون چونکە الله لە تۆش خۆش دەبێت.

ئیمامی احمد خەلیفەی جەهمی واثق ـی تەکفیر نەدەکرد ئەو واثقەی ئیمام احمد بن نصر الخزاعی خرۆجی لێکرد وئیمام احمدی کوشت علي بن عیسی فەرموویەتی : گوێم لەحەنبەل بوو لەویلایەتی واثق ـدا کە فوقەهایانی بەغداد هاتن بۆ لای ابو عبدالله أبو بكر بن عبيد و إبراهيم بن علي المطبخي وفضل بن عاصم هاتن بۆلای ئیمام احمد باسیان کرد بۆ ئیمام احمد کەوتەی قورئان مەخلوقە بڵاوبۆتەوە جائیمام احمد فەرمووی چیتان دەوێ؟ وتیان ئێمە هاتوین ڕاوێژت پێ بکەین کەڕازی نین بە فەرمانڕەوایەتی و دەسەڵاتی و اثق ئیمام احمد گفتوگۆی لەگەڵ کردن و پاشان پێیانی فەرموی لە دڵەوە پێتان ناخۆش بێت دەست هەڵمەگرن لە گوێڕایەڵی سەرکردە ڕیـزی موسڵمانان پارچە پارچە مەکەن خوێنی خۆتان و موسڵمانانیش مەڕێژن لەگەڵ خۆتان [الخلال في "السنة" (1/133-134)]

– ئەگەر ئیمام احمد واثق ـی پێ موسڵمان نەبوایە نەیدەفەرموو دەست

هەڵمەگرن لە گوێڕایەڵی کردنی وە نەیدەفەرموی ڕیزی موسڵمانان شەق مەکەن.

ئیمامی الكنانی کە یەکێکە لەزانایانی سەلەف رحمه الله فەرمویەتی :

(قد أظهره بشر بن غياث المريسي ببغداد من القول بخلق القرآن، ودعائه الناس إلى موافقته على قوله ومذهبه وتشبيهه على أمير المؤمنين المأمون وعامة الناس وما قد دفع الناس إليه من المحنة، والأخذ في الدخول في هذا الكفر والضلالة) [الحيدة والاعتذار ص 21 ط مكتبة العلوم والحكم]

واتــا : بشری مریسی لە بەغداد وتەی قورئان مەخلوقەی دەرخست و بانگەوازی خەڵکی بۆ ئەو وتەیە دەکرد وە ئەمیری باوەڕداران مەئمون وتێکڕای خەڵکی چەواشەکرد بەو وتەیەی خەڵکی توشی بەڵاو وموصیبەت وچونە ناوکوفر و گومڕای کرد.

– وتەکەی بە کوفر ناوبرد لەگەڵ ئەوەشدا تەکفیری تەعینی نەکرد بۆ مەئمون دەی حەمدانیەکان کە تکفیری ابن حجر و النووی و دەولە دەکەن تەکفیری سەلەفیش بکەن کە بەدرۆوە خۆتان داوەتە پاڵ سەلەف.

هەر ئیمامی عبدالعزیزی الکنانی دەفەرموێت : (اجتمعت مع أمير المؤمنين بعد هذا المجلس فجرت بيني وبينه مناظرات كثيرة، فقال لي بعدما جرى بيننا: ويحك يا عبد العزيز، قل: القرآن مخلوق، فقلت يا أمير المؤمنين إن القلوب لا ترد بالرغبة ولا بالرهبة) [الابانة لأبن بطة 6/248 ط دار الراية]

واتــا : لەگەڵ ئەمیری باوەڕداران دانیشتم لەپاش دانیشتنەکە گفتوگۆ ڕویدا لەنێوانماندا پێی دەوتم هاوار بۆتۆ عبدالعزیز بڵێ قورئان مەخلوقە منیش وتم ئەی ئەمیری باوەڕداران دڵ ناگۆڕێت نە بەترسان نە بەئومێدبەخشین.

– ئایا ابن تیمیە بیدعەی داهێناوە یان شوێن سەلەف کەوتوە بەوردی و بەتەفصیلی وەکو ئێوەی جاهل تەنها شوێن وتەی مطلق وکۆپی پەیست نەکەوتوە.

ئەشاعیره و قبوریەکان و ئەهلی گومڕای زۆرجار ئەڵێن دابەشکردنی تەوحید بۆ سێ بەش ڕبوبیەت و پەرستن و ناو وسیفاتەکان "بیدعەی ابن تیمیه یه پێش ابن تیمه کەس تەوحیدی بەو شێوەیە باس نەکردووە"

له وەڵامدا ئەڵێین :-

ئێوە کە جاهل ن بەالله تعالی بێگوومان جاهلیشن بەوتەی زانایانی پێش و متأخرین

١- ئیمام ی ابو حنیفة (ت: 150 رحمه الله) لەکتاب ی الفقه الأكبر دەفەرموێت : (وَالله تَعَالَى يُدعى مِن أعلى لَا من أَسْفَل؛ لأَنَّ الأَسْفَل لَيْسَ من وصف الربوبية والألوهية فِي شَيْء).

واتا : الله تعالی له سەرەوە هاواری پێدەکرێت نەک له خوارەوە چونکە خوارەوە هیچ وەسفێکی ڕبوبیەت و الالوهیەت ی الله ی تێدانیه (هەرسێ تەوحیدەکەی اثبات کرد سیفات و ڕبوبیەت والالوهیەت).

٢- ئیمام ـی ابن بطة (٣٨٧) لە الإبانة الكبرى (172-173) دەفەرموێت:

ذلك؛ أن أصل الإيمان بالله الذي يجب على الخلق اعتقاده في إثبات الإيمان به ثلاثة أشياء:

أحدها: أن يعتقد العبد إنيته ليكون بذلك مباينا لمذهب أهل التعطيل الذين لا يثبتون صانعا".

والثاني: أن يعتقد وحدانيته؛ ليكون مباينا بذلك مذاهب أهل الشرك الذين أقروا بالصانع وأشركوا معه في العبادة غيره".

"والثالث: أن يعتقده موصوفا بالصفات التي لا يجوز إلا أن يكون موصوفا بها من العلم والقدرة والحكمة وسائر ما وصف به نفسه في كتابه؛ إذ قد علمنا أن كثيرا ممن يقربه ويوحده بالقول المطلق قد يلحد في صفاته؛ فيكون إلحاده في صفاته قادحا في توحيده".

ولأنا نجد الله تعالى قد خاطب عباده بدعائهم إلى اعتقاد كل واحدة في هذه الثلاث والإيمان بها".

واتـا : بەوشیوەیە بنچینەی ئیمان بە الله کەواجبە لەسەر دروستکراوەکانی باوەڕی لەسەر دامەزرێنن بریتیە لە سێ شت

یەکەمیان : بـاوەڕێ بەندە وابێت ئیثـباتی پەروەردگارێتی الله بکات بۆ ئەوەی بەم ئیثبات کردنە جیاببێتەوە لەوانەی ئیثـباتی پەروەردگارێتی بۆ الله ناکەن نمونەی ئەهلی تەعطیل

دووەم : باوەڕی بە تـاکـڕاگرتـنی الله هەبێت بەم شێوەیەش جیائەبێتەوە لە ڕێگا ومەزهەبی موشریکان ئەوانەی کە دان ئەنێن بەوەی الله خالقـە بەڵام لەگەڵ الله ـدا لە پەرستنیدا هاوبەشی بۆ دائەنێن

سێهەم : باوەڕی وابێت الله تعالی وەسفی خۆی کردووە بەسیفاتەکان ی کەدروست نیە ئیلا دەبێت الله وەسفکراوبێت بەو سیفەتانە لە علم و لە تواناى الله و لەحیکمەتی الله و هەموو ئەو سیفەتانەی کە وەسفی خۆی پێکردووە لە قورئان ـدا چونکە زانیومانە زۆرێک هەن دان ئەنێن بە الله و بەتاکـی ڕائەگرن بەڵام نکۆڵی لەسیفاتەکانی دەکەن ئەم نکۆڵیکردنەش لە سیفاتەکان ئەو نکۆڵیـکردنەشی لەسیفات تانە لەتەوحیدەکەی ئـەیات

وه الله تعالی بانگەوازی بەندەکانی دەکات بۆ ئیمان هێنان بەم سێ بەشه وباوەڕدامەزراندن لەسەری .

٣- ابن أبي زيد القيرواني المالكي (ت٣٨٦هـ) له پێشەکی عەقیدەکەیدا ئەفەرموێت : (من ذلك الإيمان بالقلب والنطق باللسان بأن الله إله واحد لا إله غيره، ولا شبيه له ولا نظير ولا ولد له ولا والد له، ولا صاحبة له ولا شريك له، ليس لأوليته ابتداء ولا لآخريته انقضاء)

واتا : لەوانەش ئیمان هێنان بەدڵ و دان پێدانان به زمان بەوەی الله تعالی تاکو تەنهایە وه هیچ پەرستراوێک نیه جگه لەخۆی وه هیچ هاوشێوه و هاوتایەکی نیه نەمنداڵی هەیه نەباوک نەهاوەڵی هەیه نەهاوبەش بۆ یەکەم بونی سەرەتایەک نیەو بۆ کۆتای بونی کۆتایەک نیه.

٤- وأبو بكر محمد بن الوليد الطرطوشي مالکی رحمه الله له پێشەکی کتاب ی "سراج الملوك" دەڵێت : (وأشهد له بالربوبيَّة والوحدانية، وبما شهد به لنفسه من الأسماء الحسنى والصفات العلى)

واتــا شاهێدی ئەیەم بە ڕبوبیەت ـی الله و بەتـاک و تـەنهای الله وە بەوەی الله شاهێدی بۆخۆی یاوە لەناوە جوانەکان و سیفاتە بەرزەکان ـی.

(شاهێدی یا بە هەرسێ بەشی تەوحید)

– کەواتــا ابن تـیمیە داهێنان ـی نەکردوە ئەوە ئێوەن جاهل ـن بەوتـەی زانایان

الحمد لله رب العالمين

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ